Nr. 5, mei 2004

MOLEN Wereld

Brandweer in actie!

Het wonder in de waard

Jaarvergadering van de Hollandsche Molen

Maandblad over molens en hun opvolgers 6de jaargang, nr. 5

COLOFON

Redactie & administratie:
Moerdijkstraat 39 2751 BE Moerkapelle,
Tel./fax: +31 (0)79-5931303
E-mail adres: jsbakker@molenwereld.nl

Verschijning:
elf maal per jaar, als regel op de eerste woensdag van de maand. Gedurende de maanden juli en augustus verschijnt één gecombineerd nummer

Uitgave:
De 'Molenwereld' is een uitgave van de Stichting Molenwereld
Benedenrijweg 521 2987 VA Ridderkerk
Tel.: 0180-411018

Uitgever:
dhr. Sj. J. Veerman
Neptunushof 28 2931 XS Krimpen a/d Lek
Tel.: 0180-524509
E-mail adres: sjv@xs4all.nl

Redactie:
dhr. J.S. Bakker
Moerdijkstraat 37 2751 BE Moerkapelle,
Tel/fax 079-5931303
E-mail adres: jsbakker@molenwereld.nl

dhr. B.H.J. Mols
Provincialeweg Zuid 42, 4286 LM Almkerk,
Tel.: 06-50283248
E-mail adres: bart68@planet.nl

Advertenties:
J. Ottevanger
Molenviergang 2 2761 BK Zevenhuizen
Tel.: 0180-638180 / Fax: 0180-638179
E-mail adres: johan@bovenmolen.nl

Abonnementen:
Tel.: +31 (079)-5931303 (na 18.00 uur) / Fax: +31 (079)-5931303
Nederland (€ 47,50) per jaar (incl. 6% BTW).

Overige landen Europa (€ 65,-)
Andere landen prijs op aanvraag.

De abonnementsprijs dient bij vooruitbetaling te worden voldaan.
Abonnementen kunnen op ieder gewenst moment ingaan en worden automatisch verlengd tenzij een abonnement uiterlijk 1 december van het lopende abonnementsjaar schriftelijk wordt opgezegd.
De in het lopende abonnementsjaar (van januari t/m december) reeds verschenen nummers worden na ontvangst van het abonnementsgeld direct toegezonden, indien nog voorradig.

Prijs losse nummers: in Nederland € 6,-;
overig Europa € 7,- (exclusief porto)

Donateurs van de Stichting Molenwereld ontvangen het blad gratis bij een minimum-donatie van € 62,50.
Op schenkingen en legaten aan de Stichting Molenwereld is artikel 24 lid 4 van de Successiewet van toepassing.

Bankrelatie:
Voor Nederland: Postbank 4506935 / Rabobank 3750.30.867
Voor België: Postcheque 000-1746998-28

Kopij:
Zenden aan de redactie van de Molenwereld,
Moerdijkstraat 39, 2751 BE Moerkapelle.

Lay-out en Druk:
Vis Offset, Alphen aan den Rijn

ISSN 1387-2974

© COPYRIGHT 2004 Stichting Molenwereld Moerkapelle.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

pagina

Molens Actueel 187

Grensmolens 195

Brandweer in actie! 198

Het wonder in de waard 200
J.S. Bakker

Nogmaals de overkuip 202

NVVM-molenmakers actief 204

Zoeker 206

Van Bussel en Bilau 208

Zaanse Geschiedenissen 210

Van Rompen en Stompen special 211

Jaarvergadering van De Hollandsche Molen 212

Redactioneel

In dit nummer komen uiteenlopende onderwerpen aan de orde, veelal als reactie en/of aanvulling op eerdere artikelen. Zo is er een fotoreportage over de officiële opening van De Jonge Sophia in Groot-Ammers. Omdat deze molen dit jaar en ook eerder al heel veel letters in ons blad heeft gekregen houden hebben wij nu het accent gelegd op foto's van deze opening. De bewonderenswaardige redding van deze molen roept wel vragen op ten aanzien van het functioneren van het molenbehoud. Zit er niet iets scheef?
Dankzij de medewerking van Monumentenzorg en de brandweer kunnen wij het rapport over de brand van de Hoekmolen in Heicop afdrukken. Dit rapport geeft een uitstekende indruk over het verloop van de gebeurtenissen en dat geven wij graag door.
De 'Zoeker' in het vorige nummer heeft een uitvoerig reactie opgeleverd van de heer Den Besten uit Loenen a/d Vecht, die een goed inzicht geeft in eerder gedane herstelpogingen voor de molen die helaas op niets uitdraaiden, althans voor wat betreft de totale molen.
De heer P.W.E.A. van Bussel gaat onder meer in op een wijdverbreid misverstand over het door zijn vader ontworpen wieksysteem. En verder zijn er natuurlijk de gebruikelijke rubrieken.
Tot slot nog een opmerking over de verschijningsdatum van de *Molenwereld,* naar aanleiding van meerdere reacties op de verschijning van het aprilnummer: Als alles volgens plan verloopt, en dat is gelukkig vrijwel altijd het geval, dan gaat het blad hier de eerste woensdag van de maand de deur uit. Dat houdt in dat het blad binnen het eind van de week bij de abonnees bezorgd moet zijn. Dat betekent wel dat het blad niet in alle gevallen op de eerste vrijdag of zaterdag van de maand arriveert. Als bijvoorbeeld de eerste woensdag van de maand op de 6e of de 7e valt, dan vindt de bezorging pas plaats op de tweede vrijdag of zaterdag van de maand. **JSB**

Afsluitdatum van de kopij voor het juninummer van de *Molenwereld*: **7 mei 2004**. Nieuws voor 'Molensactueel' mag desnoods een weekje later.

Gewijzigd e-mailadres

Mijn e-mailadres is gewijzigd. Het oude komt te vervallen.
Het nieuwe is: jsbakker@molenwereld.nl

MOLENS ACTUEEL

Informatie voor deze rubriek:
Redactie Molenwereld, p/a B.H.J. Mols,Provincialeweg Zuid 42,
4286 LM Almkerk.
Tel.: 06-50283248
E-mail: **bart68@planet.nl**

Bezwaren tegen bescherming molenrompen (vervolg)

De Rijksdienst voor de Monumentenzorg is bezig met een selectieproces voor het op de rijksmonumentenlijst plaatsen van waardevolle molenrestanten. Zoals in de voorgaande nummers van *Molenwereld* al was te lezen, worden deze plannen soms met gemengde gevoelens ontvangen. De gemeente Hardenberg heeft besloten niet in te stemmen met het verzoek drie molens, die hiervoor in aanmerking komen, op de rijksmonumentenlijst te plaatsen en brengt een negatief advies uit aan de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Het betreft De Haarmolen in Heemserveen (*Molenwereld* 2004-02-0091; nr. 3.04.3), molen Welkom in Lutten (*Molenwereld* 2004-02-0069; nr. 2.04.2) en molen De Toekomst in Dedemsvaart (2004-02-0090; nr. 3.04.2). Als belangrijkste argument wordt het reeds forse beschermde molenbestand van de gemeente aangevoerd. Men heeft moeite genoeg de molens te Ane, Heemserveen, Slagharen, Balkbrug en Radewijk in stand te houden. De gemeente komt daarmee tegemoet aan de bezwaren van de eigenaren van de drie molenrestanten, waarvan één incomplete molen met binnenwerk (Lutten), die plaatsing niet zien zitten omdat ze daardoor moeilijkheden verwachten wanneer ze in de toekomst veranderingen aan willen brengen. Tevens verwachten ze een hogere verzekeringspremie te moeten betalen wanneer de molens de status van rijksmonument krijgen. Eind 2003 stuitte de mogelijke plaatsing van de reeds gemeentelijk beschermde korenmolen Geertruida Cornelia in Gorssel (*Molenwereld* 2004-02-0058; nr. 1.05.1) op bezwaren van de gemeenteraad en eigenaar. De molen, die op 1 juli 2000 werd geopend na een ingrijpende restauratie tot complete molen, is inclusief bijbehorende maalderij en molenaarswoning aangewezen als rijksmonument. Het besluit ligt sinds 11 maart gedurende zes weken ter inzage op het gemeentehuis. Binnen deze periode is het nog mogelijk bezwaar te maken. Eigenaar Ten Have vindt dat de hogere bijdrage in de onderhoudskosten niet opweegt tegen de 100% bemoeienis van de Monumentenzorg en vreest te veel beperkingen. Daarnaast heeft de eigenaar zelf voldoende financiële reserves voor onderhoud en is hij van mening dat het toezicht door gemeente en provincie voldoende garanties biedt voor het behoud van het molenrestant. Ten aanzien rijksbescherming van de maalderij en de woning onderschrijft het College van B & W deze bezwaren en ziet liever toekomstige plaatsing op de gemeentelijke lijst. Eigenaar Volkers van de molenromp in Wapenveld (*Molenwereld* 2004-02-0093; nr. 3.05.2) kan zich alleen onder bepaalde voorwaarden vinden met de mogelijke plaatsing op de rijksmonumentenlijst. Naast de aan de Kanaaldijk gesitueerde molenromp resteren ook de omliggende (momenteel leegstaande) werk- en opslagruimten en winkel van de voormalige fouragehandel Volkers. B&W van de gemeente Heerde hebben het Gelders Genootschap gevraagd te adviseren. Gezien de bouw- en cultuurhistorische waarde van het complex als geheel en de markante ligging hebben zij de gemeente geadviseerd in te stemmen met plaatsing op de lijst, een advies dat de gemeente over wenst te nemen. De familie Volkers, vertegenwoordigd door Willem Volkers, wil alleen medewerking verle-

De incomplete molen in januari 2001 van Gemonde na de 'verbouwing .

Het molenhuis en de molen van Gorssel (foto J.L.J. Tersteeg).

nen wanneer de bijgebouwen een herbestemming krijgen, bijvoorbeeld als winkel- of kantoorruimte. Alleen dan denkt de eigenaar de onderhoudslasten, behorende bij de rijksmonumentenstatus, op te kunnen brengen. Hierbij tekent hij aan dat het ook zijn wens is het bezit te behouden en in goede staat te brengen, leegstand is nl. achteruitgang. Hij probeert in overleg met de gemeente te komen tot een rendabele oplossing ten behoeve van behoud van het complex. Monumentenzorg heeft zich positief uitgesproken hierover, doch de provincie vindt het complex niet geschikt voor de bedoelde herbestemming. Bij laatstgenoemde uitspraak lijkt de gemeente zich aan te sluiten. Als het aan het College van B & W van de gemeente Sint-Michielsgestel ligt, wordt een positief advies afgegeven om de incomplete molen aan de St. Lambertusweg 33-33a te Gemonde (*Molenwereld* 2004-02-0088; nr. 2.10.4) op de rijksmonumentenlijst te plaatsen. Al hoewel de molen niet compleet is en in 1999 verbouwd is tot opslagruimte ten behoeve van aangrenzende woningen (*Molenwereld* 1999-11-0238), en daarbij authentieke elementen heeft verloren, neemt de gemeente het voorstel tot plaatsing over en zal ze de rijksdienst positief adviseren.

Beschermers molen Edens ruiken onraad

Bond Heemschut, een van de oudste landelijke verenigingen die zich inzet voor monumenten en landschappen, is van mening dat het appartementencomplex aan de Zeeheldenstraat te Winschoten pas moet worden gebouwd als molen Edens is verhoogd (*Molenwereld* 2003-11-0311/2003-09-0236). Zij is bang dat de gemeente, wanneer het appartementencomplex eerst verrijst, terug zal komen op de belofte om de molen te verhogen en heeft een bezwaar ingediend tegen de aan Acantus Woongroep te verstrekken bouwvergunning voor 63 appartementen. Er zijn door de gemeente geen garanties tot verhoging afgegeven dus het zou zo maar kunnen zijn dat de toezegging door onverwachte situaties, bijvoorbeeld technische gebreken of financiële tegenvallers, ongedaan gemaakt kan worden. De kosten om de molen met drie meter te verhogen worden geschat op 750.000 euro. De ingreep vloeit voort uit de in het bestemmingsplan opgenomen molenbeschermingszone. Deze bepaalt dat in een straal van 240 meter niet hoger dan 10 meter mag worden gebouwd; de hoogte van het te bouwen complex zal circa 13 meter bedragen. De gemeente ziet geen reden zich niet aan de afspraak te houden en in mei zal een onafhankelijke adviescommissie het door Bond Heemschut ingediende bezwaarschrift behandelen. Intussen zijn de bouwvoorbereidingen al in volle gang aangezien het bezwaarschrift geen schorsende werking heeft.

Molen van Edens B Winschoten in oktober 2003 (foto H. Noot).

Molens in Fryslân goed bezocht tijdens molenaarsdag

In de provincie Friesland is naast de molendag, wat een publieksdag is, ook een molenaarsdag. Dit is een dag waarop een beperkt aantal molens open zijn voor molenaars en molenvrienden. Diverse molenaars uit het hele land kwamen op 27 maart jl. kijken bij de molens De Puollen, Op Hatzum en Kingmatille te Dronrijp, de windmotor te Weidum en de spinnekoptweeling Hoogland en Kramer te Goutum (voorheen te Wirdum). Deze zes molens waren vertegenwoordigers van een verleden van de specifieke waterhuishouding in Friesland. Er hoefde niet naar een grote hoogte worden opgemalen: vrijwel elke boer kon apart via een eigen molen op de Friese boezem afmalen. Dit was in de regel een spinnenkop of een boerenmounts. Getrapte bemaling kwam in Fryslân vrijwel niet voor. In het begin van de twintigste eeuw werden deze molens vervangen door windmotoren. In Friesland spreekt men van Amerikanen. Soms kleine maar door het vergroten van de waterschappen ook grote windmotoren. Op de windmotor Weidum werd door Siemen Cnossen, waterschapsmedewerker van het provinciegrote waterschap Fryslân, deskundig uitleg gegeven.
De spinnenkop Kramer heeft zijn metgezel Hoogland, plaatselijk trouwens beter bekend als de molen Hokwerda, terug. Via een bootje over het water de Zwette werden de bezoekers naar de overzijde getrokken. De molens staan nu verder uit elkaar dan op de oorspronkelijke standplaats in Wirdum. Met windkracht 4, en soms 5, was het een prachtig gezicht het tweetal weer vrijwel simultaan te zien draaien en malen. Tjitte Talsma en Marten Lootsma waren de molenaars die veel bezoekers mochten ontvangen. De molens Op Hatzum en Kingmatille staan verder van elkaar maar aan de dezelfde weg. Door veel zelfwerkzaamheid van de molengroep in Menaldumeradeel zijn deze molens opgebouwd. Siep Zandstra en Ate Kalsbeek hielden de molen tot 16.00 uur in beweging. Aan de noordzijde van het Van Harinxmakanaal en goed zichtbaar vanaf de A31 staat bij Dronrijp ook De Puollen. Met 19.10 meter vlucht was het de reus onder de dwergen die dag. Hier was Johannes van de Meulen in actie. Met alle bezoekers, de molenvrienden uit geheel Nederland die de dag bezochten, was het een geslaagde molenaarsdag. **Sjerp de Jong.**

Molen Hoogland met op de achtergrond molen Kramer (foto: S. de Jong, 27 maart 2004).

Monumentenstatus Amerikaanse windmotor Raalte

De gerestaureerde Amerikaanse windmotor aan de Hondemotsweg in Raalte staat op de nominatie om rijksmonument te worden.

De gerestaureerde windmotor aan de Hondemotsweg bij Raalte (foto G.H. Varwijk).

De stichting Amerikaanse windmolen Overesch heeft bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg een verzoek ingediend de molen op de rijksmonumentenlijst te plaatsen. De stichting wordt hierin gesteund door de monumentenraad van de gemeente Raalte, aangezien de molen in deze verschijningsvorm uniek is in de Overijsselse regio en derhalve van cultuur-historisch belang voor de gemeente. Daarnaast stelt de raad dat de molen ook een toeristisch belang dient, aangezien de molen daadwerkelijk water op kan voeren. Bij de restauratie is gebruik gemaakt van originele onderdelen. Het advies van de monumentenraad gaat naar het college van B & W van de gemeente Raalte, die op haar beurt de gemeenteraad zal adviseren het uiteindelijke besluit te nemen.

Molenstichting zoekt nieuw molenaarsbloed

De Molenstichting Lattrop-Tilligte beschikt over vier prachtige molens: de Borgelinkmolen en de St. Nicolaasmolen in Denekamp, de Oortmanmolen in Lattrop en de Westerveldmolen in Tilligte. De beschikbaarheid van molenaars voor deze molens is echter een probleem en de stichting is naarstig op zoek naar jong bloed, dat het werken met de molens wil leren zodat de continuïteit in de toekomst gewaarborgd kan worden. De molenstichting heeft op drie van de vier molens zeer deskundige molenaars aan het werk die de pensioengerechtigde leeftijd voorbij zijn. De met de opleiding tot molenaar gepaard gaande cursuskosten zullen worden betaald door de molenstichting. Geïnteresseerden zullen regelmatig op de zaterdagmorgen en -middag op de molen meelopen om praktische kennis en vaardigheden op te doen. Naast molenaars kan de stichting ook nog vrijwilligers gebruiken. Informatie is te verkrijgen bij de molens of via het volgende telefoonnummer: 0541-35 21 54.

Restauratie watermolen Den Haller

Deze maand is een start gemaakt met een grote restauratie aan watermolen Den Haller in Diepenheim, waarvan de kosten circa 304.000 euro zullen bedragen. De molen en de bijbehorende brug over de Molenbeek verkeren in deplorabele staat. Twee jaar geleden was al bekend dat de watermolen in Diepenheim er slecht aan toe was (2002-12-0320), waarbij ook de Monumentenwacht alarm sloeg om onherstelbare schade zo snel mogelijk in te perken. De restauratiekosten werden toen nog begroot op 215.000 euro. De watermolen, waarvan de oudste delen dateren uit 1654, behoort tot de beschermde dorpsgezichten in de Hof van Twente. Bij de restauratie zullen onder meer de paalfundering, het dak en de brug worden vervangen. Daarnaast vindt herstel plaats aan de kademuur en het waterrad. De financiering

De prachtig gesitueerde watermolen van Diepenheim eind jaren negentig.

van de restauratie wordt bekostigd door de gemeente (86.000 euro), de provincie (120.000 euro) en de Stichting Restauratie en Innovatie in De Bouw (85.000 euro). Via de leerlingwerkplaats van deze stichting worden aan jonge bouwvakkers de fijne kneepjes van het restauratievak bijgebracht. Het college van B & W heeft eind 2003 opdracht gegeven voor de restauratie. De restauratie wordt bij voorkeur gedurende de zomermaanden uitgevoerd, omdat de stand van de Molenbeek dan lager is. De Molenbeek zal tijdens de restauratie tijdelijk worden omgeleid. Het College van B & W streeft er naar dat de oplevering in 2005 samenvalt met Nationale Molendag, Open Monumentendag of een andere activiteit in het kader van het 900-jarig bestaan van Diepenheim.

Kappen met bomen kappen

In het vorige nummer (2004-04-0158) werd gemeld dat de bomenkap van 15 populieren langs de Nieuwe Vecht in de nabije omgeving van molen De Passiebloem pas aan het einde van het jaar zou worden voortgezet. Inmiddels zijn de pogingen van het actiecomité van buurtbewoners om dit tegen te gaan, voorlopig succesvol gebleken en heeft de gemeente besloten hebben de kapvergunning te vernietigen. De gemeente geeft aan dat de bomen niet gekapt hadden mogen worden, en dat het afgeven van de vergunning berust op een misverstand omdat de in het bestemmingsplan vastgelegde hoogte alléén geldt voor toekomstige beplanting. Voor vier van de vijftien bomen (in tegenstelling tot de in het vorige nummer genoemde aantal van elf , Red.) is dit te laat aangezien deze reeds zijn neergehaald. Het comité wil echter niet te vroeg juichen aangezien in het nieuwe bestemmingsplan blijkt dat de molenbeschermingszone tot een halve kilometer rond De Passiebloem ligt. Dat betekent volgens het plan namelijk dat toekomstige beplanting op 500 meter afstand niet hoger mag zijn dan 16,5 meter en op 200 meter is 7,5 meter de bovengrens. Hiermee lijkt de gemeente aan te sturen op een beleid waarbij grote bomen uiteindelijk toch vervangen worden door kleinere bomen. Het College van B & W heeft op 30 maart ingestemd met dit plan waarbij de buurt in de toekomst rekening moet houden met aanzienlijk minder hoge bomen in de noordwesthoek van de wijk. Het college zal de nieuwe beplanting voortaan afstemmen op de molenbeschermingszone. Wanneer de twintig meter hoge populieren, die er nu nog staan, vervangen moeten worden omdat ze ziek zijn of omdat ze plaats moeten maken voor bijvoorbeeld nieuwbouw dan zal er een kleiner exemplaar voor in de plaats komen. Juist door dit besluit te nemen gaat het college alsnog tegen de wensen in van het comité, dat op 29 maart met veel afgevaardigden aanwezig was bij de bespreking van de voorgenomen herziening van het bestemmingsplan door de raadscommissie ruimte. Door het genomen besluit zullen de komende jaren de bestemmingsplannen worden aangepast, zodat er geen gebouw of beplanting verrijst die de windvang voor de molen belemmert.
Aanvullend wordt hierbij nog opgemerkt dat er een eenmalige uitzondering is gemaakt voor het inmiddels veelbesproken stadionplan van FC Zwolle.

Een beter uitzicht op de molen van Woordes

De complete omgeving rond de molen Prins van Oranje te Bredevoort zal worden heringericht. De aanpassingen, gedeeltelijke sloop en nieuwbouw, zullen het zicht op de beltkorenmolen aanzienlijk verbeteren. Er zal gedeeltelijke sloop plaatsvinden van het maalderijcomplex gevolgd door nieuwbouw die beter aansluit bij de molenomgeving en het oude vestingstadje. Het maalderijbedrijf is sinds 1973 in het bezit van de familie Woordes. Het complex van eigenaar H. Woordes valt binnen het beschermde stadsgezicht en Woordes heeft inmiddels opdracht gegeven tot het maken van tekeningen, nadat eerder op basis van positieve resultaten

van onderzoeken (o.a. bodemonderzoek) een nieuwe milieuvergunning is afgegeven. Met de herinrichting van het terrein hoopt Woordes een deel van de vroegere sfeer terug te krijgen. De hoge silotoren zal blijven staan, aangezien die noodzakelijk is voor zijn bedrijf. De elektromotoren worden inpandig, waardoor het aparte transformatorgebouw kan verdwijnen en het aanzicht aanzienlijk zal verbeteren. De plannen van Woordes zijn dinsdag 23 maart jl. in de raadscommissie ruimtelijke ordening van de gemeente Aalten besproken. Het bestemmingsplan van het centrum zal namelijk aangepast moeten worden en daarvoor moet eerst een voorbereidingsbesluit worden genomen. De gemeente wil echter bij voorbaat meewerken aan het initiatief, omdat de plannen een verbetering van de omgeving betekenen. Tijdens de behandeling bleken alle Aaltense raadsfracties vol lof te zijn over de plannen van Woordes.

Extra geld voor restauratie Mallumsche Molen

De kwaliteit van de muur aan waterradzijde van de Mallumsche Molen te Eibergen verslechtert langzaam maar zeker. De grote Bentheimer zandstenen versplinteren door erosie van de doken, waarmee de stenen onderling verbonden zijn. Door roestvorming zetten deze uit en zorgen voor de versplintering van de stenen. De Rijksdienst voor de Monumentenzorg adviseert, om verdere schade te voorkomen, dat de muur zo snel mogelijk afgebroken en gerenoveerd moet worden. Op verzoek van Stichting De Mallumsche Molen heeft bouwbedrijf Hoffman uit Beltrum een offerte voor de restauratie gemaakt waarvan de kosten een totaalbedrag ad 180.000 euro bedragen. Om kosten te besparen worden de huidige stenen zoveel mogelijk hergebruikt. T. Esman, secretaris van Stichting De Mallumsche Watermolen verklaart dat men bij de restauratie nu wel gebruik zal maken van roestvrijstalen exemplaren. Tevens geeft hij aan dat een van de stenen onder de muur onder het wateroppervlak is gekanteld. Voor deze kosten is in 2000 reeds een bedrag van 11.000 euro beschikbaar gesteld. De financiering van de meerkosten zouden normaal gesproken worden verdeeld tussen de gemeente, provincie, rijk en Europa, waarbij elke partij 45.000 euro voor z'n rekening neemt. Ten gevolge van bezuinigingen kan echter pas vanaf 2007 een beroep op extra middelen vanuit monumentenzorg worden gedaan en zolang wil de stichting niet wachten. In overleg met de provincie Gelderland is nu een voorstel gemaakt om de financiering toch rond te krijgen. De provincie en de gemeente Eibergen moeten dan elk 17.000 euro extra voorschieten om het resterende aandeel van monumentenzorg af te dekken, zodat het totale bedrag voor ieder neerkomt op 62.000 euro. Het Eibergse college van B & W staat hier positief tegenover en vraagt de gemeenteraad hiermee in te stemmen, zodat de restauratie nog dit jaar kan worden uitgevoerd.

Detailopname van de Bentheimer zandstenen met ijzeren muuranker.

De Hollandsche Molen onderzoekt herbouw molen De Koe in Ermelo

Vereniging De Hollandsche Molen is 22 maart 2004 begonnen met een haalbaarheidsonderzoek naar de restauratie en herbouw van molen De Koe in Ermelo. Molen De Koe brandde in augustus 1990 vrijwel geheel af na een bliksemslag. N. Poolen van Molenstichting De Koe verwacht dat het onderzoek ongeveer vier weken in beslag zal nemen en hoopt met het haalbaarheidsonderzoek voldoende feitenmateriaal te verzamelen ten behoeve van een gefundeerde subsidieaanvraag. De kosten van het onderzoek worden geraamd op circa 3.255 euro. De stichting heeft de gemeente Ermelo en de provincie Gelderland verzocht de kosten te dekken. De gemeente heeft hierover positief beslist en stelt de gevraagde 1.628 euro ter beschikking. De gemeente heeft aan de provincie verzocht eenzelfde subsidiebedrag toe te kennen. De vorig jaar opgerichte molenstichting zet zich in voor de werving van fondsen om de molen aan de Stationsstraat te laten herrijzen. De kosten van de restauratie van de molen worden geschat op ongeveer 850.000 euro. De stichting streeft ernaar om molen De Koe in 2008 gecompleteerd te hebben. Een eerste bijdrage is inmiddels ontvangen van de Albert Heijn in de vorm van een cheque van 3000 euro. Deze opbrengst is afkomstig uit de verkoop van bijna 1.500 flessen molenwijn, een speciaal door de lokale supermarktmanager opgezette actie.

Annexen in Groesbeek

Stichting De Zuidmolen die de gelijknamige molen in Groesbeek beheert, heeft bijval van de provincie gekregen in het bezwaar tegen een naast de molen aan te leggen skatebaan. De gemeente Groesbeek heeft de aanleg van de skatebaan en petanquebanen bij de Zuidmolen inmiddels stopgezet. De gemeente is er van uitgegaan dat voor deze aanleg geen wijziging van het bestemmingsplan

De Zuidmolen te Groesbeek in mei 1988.

nodig was. Dat is ook correct, maar de gemeente had wel rekening moeten houden met de provinciale molenverordening. De stichting heeft de gemeente hiervan in kennis gesteld, via een bezwaarschrift zo'n zes maanden geleden. Het naast de molen gelegen verzorgingscentrum De Meent mocht enige jaren geleden niet zo hoog bouwen als de bedoeling was. In verband met de af te geven bouwvergunning werd op basis van de molenverordening bepaald dat de nieuwbouw een bouwlaag lager moest worden. Argument uit de molenverordening was in dit geval de molenbiotoop cq. beschermingszone. Bij de aanleg van de skatebaan draait het om een ander in de verordening opgenomen argument, dat van verlies van aanzicht op de molen en haar omgeving. De gemeente heeft de vraag gesteld aan de provincie of zij vergunningspichtig was in deze en bekijkt de kwestie momenteel. Mocht het zo zijn dat er inderdaad een vergunning benodigd is, dan zal die door de provincie niet worden verleend en moet de gemeente zoeken naar een alternatieve locatie.

Opening watermuseum Sonsbeek

Op 20 maart jl. is, in het kader van de Wereld Waterdag, het Nederlands Watermuseum in Arnhem officieel geopend door staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat M. Schultz van Haegen. Het museum is gevestigd in, bij en onder de Begijnenmolen in het Park Sonsbeek te Arnhem belicht alle aspecten van zoetwaterbeheer op een eigentijdse manier. Er is een permanente tentoonstelling ingericht die bestaat uit ruim 50 interactieve presentaties over zoet water. De tentoonstelling is

verdeeld in drie thema's: water en natuur, water in Nederland en water in de wereld. Ook zijn er ruimtes ingericht voor wisselende exposities en actuele presentaties, en maakt het Water Informatie Centrum deel uit van het museum. Meer informatie is te vinden op de website **www.watermuseum.nl**

Vicieuze cirkels Amerongen

Er is in het verleden in *Molenwereld* al eens geschreven over toekomstige biotoopproblemen rondom de te restaureren molenromp Maallust te Amerongen (*Molenwereld* 2000-09-0178/2000-10-0204). Sedertdien is de Stichting de Amerongse Molen nog geen stap vooruit gekomen in haar pogingen restauratie tot maalvaardige molen te verwezenlijken. Men verzandt voortdurend in een strijd tegen de ambtelijke molens van de gemeente en wordt daarbij met tegenstrijdigheden geconfronteerd. Op 23 februari heeft de gemeente de raad geïnformeerd via een notitie, waarin de randvoorwaarden voor invulling van het molenterrein van molen Maallust uiteengezet zijn. Bij het opstellen van deze randvoorwaarden is volledig voorbij gegaan aan het advies dat Vereniging de Hollandsche Molen op 6 oktober 2003 heeft geformuleerd ten aanzien van de biotoopproblematiek, en de gemeente geeft daarmee aan niet langer de molenbiotoop als uitgangspunt te hanteren. De Hollandsche Molen heeft de gemeente bij schrijven d.d. 5 maart jl. om opheldering gevraagd. Naast het biotooprapport van de Hollandsche Molen ligt een besprekingsverslag op tafel van de gemeente met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, in de persoon van de heer Keunen, d.d. 11 november 2003. Monumentenzorg stelt dat er vooraf geen sprake hoeft te zijn van het vaststellen van biotoopeisen, aangezien de molen vooralsnog een molenromp betreft en dus geen maal- of draaivaardige molen. De Monumentenzorg spreekt hiermee de adviezen van de Hollandsche Molen tegen en speelt de gemeente min of meer in de kaart, die op basis van dat verslag de planologische randvoorwaarden nogal ruim en vaag geïnterpreteerd heeft. Er is in het verleden meerdere malen gesteld dat er voorafgaande aan de planvorming met betrekking tot de bebouwing eerst zekerheid moet bestaan over de daadwerkelijke restauratie van de molen, alleen is dat uiterst onzeker op basis van de thans door de gemeente geformuleerde randvoorwaarden. Een bijkomend probleem is dat de eigenaar van de molen niet eerder tot de ook door hem gewenste restauratie over wil gaan, voordat een uitspraak is gedaan over de mogelijke bebouwing op het 4.000 vierkante meter grote molenperceel. In die zin is de restauratie dus afhankelijk van het bestemmingsplan, en juist bij de aanpassing daarvan heeft de eigenaar óók een aanzienlijk belang. Men lijkt dus in een vicieuze cirkel te zijn geraakt, waarbij het de planvorming niet kan worden gestart alvorens duidelijkheid over de daadwerkelijke restauratie bestaat en een uitspraak ten aanzien van dat laatste pas mogelijk is wanneer er inzicht is in de mogelijke planvorming. Na de eerste restauratieplannen uit 1986 wordt het langzaam maar zeker tijd de neuzen dezelfde kant op te krijgen, aangezien aan het einde van het jaar een aan de stichting in beheer gegeven legaat moet worden geretourneerd, als de restauratieplannen geen definitieve vorm hebben aangenomen.

De onttakelde molen Maallust in Amerongen (foto jsb).

De drie molens van de polder Lopik, Lopikerkapel en Zevenhoven in vol bedrijf. Rechts de in 1934 gesloopte Voorste Molen, links de nog bestaande Middelste Molen en in het midden de in 1961 gesloopte Kademolen.

550 Jaar molens in Lopik

In 1454 kwam de eerste molen van de polder Lopik, Lopikerkapel en Zevenhoven in gebruik. Het heuglijke feit werd op 'derde paasdag' bekend gemaakt door de dorpsberaders van Lopik. Nu, 550 jaar later, heeft het bestuur van Stichting Vrienden van de Cabauwse Molen besloten dit feestelijk te herdenken.
De festiviteiten beginnen op zaterdag 15 mei om 15.00 uur met een muzikale opening, waar het Cabauws Weteringkoor zijn medewerking aan zal verlenen. Dat klinkt niet alleen goed, maar het heeft een speciale reden, want zij brengen deze dag in samenwerking met de Vrienden van de Cabauwse Molen een cd in roulatie, waarop een lied dat betrekking heeft op de molen en haar unieke plaats in de samenleving. Het verdere thema van deze dag is water. Op donderdag 20 mei (Hemelvaartsdag) is men vanaf 06.00 uur welkom bij de molen. Het traditionele dauwtrappen start dan vanaf de feestelijke molen en voert ongeveer 10 kilometer door de polder. Onderweg wordt het zelf meegebrachte ontbijt verorberd en na afloop is er koffie bij de molenaar. Zaterdag 22 mei staat vanaf 14.00 uur in het teken van de wind: er is een vliegerwedstrijd en we hopen 's avonds naast de molen een luchtballon te kunnen laten opstijgen. Zaterdag 29 mei heeft 'de polder' als thema en dan zullen vanaf 14.00 uur mensen van de weidevogelbescherming demonstraties geven, waarbij vanaf de molenwerf met een telescoop vogelnesten bekeken kunnen worden. Tevens zullen een rietvlechter (eendenkooien), een rattenvanger, een mollenvanger en een rietdekker hun werk laten zien.
De festiviteiten worden afgesloten op 5 juni, wanneer we 24 uur gaan malen. Maar dat niet alleen, er is een fietstocht uitgezet die langs diverse molens en molenplaatsen zal voeren in de Lopiker-

waard. Deze tocht kan de hele dag worden gestart vanaf 10.00 uur. De route is verkrijgbaar bij de molen.
's Middags wordt het officiële deel om 17.00 uur afgesloten met de aanbieding van het eerste exemplaar van het boek '550 Jaar Molens in Lopik'. We nodigen alle molenliefhebbers uit de feesten bij te wonen. Verder informatie is te vinden op **www.cabauwsemolen.nl** of aan te vragen via **molenaar@cabauwsemolen.nl** E. Stoop.

Windbelemmering Sluismolen

Op 19 maart jl. hebben drs. M. van Rossen (burgemeester van Alkmaar), drs. J.M. de Vries (dijkgraaf van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier) en T. van der Stroom-van Ewijk (voorzitter van de Provinciale Molencommissie) de starthandeling verricht voor de aanpak van de molenbiotoop van de Sluismolen in Alkmaar. De Sluismolen nabij Koedijk brandde op 17 november 2001 af, waarna het Waterschap Het Lange Rond direct met de restauratie begon zodat de molen in december 2002 weer in oude glorie hersteld was. De opdringende bebouwing en een flinke toename van beplanting rond de Sluismolen heeft gezorgd voor een afname van de windtoevoer. Voor Landschap Noord-Holland was dit de aanleiding om in 2003 een plan te maken om de biotoop rond de molen aan te passen. Het plan werd besproken met de bewoners die in de biotoopzone wonen, want hun medewerking was nodig om het plan tot uitvoering te brengen. De aanpak om samen met de omwonenden tot een gewenste molenbiotoop te komen is uniek in Nederland en kan een voorbeeld zijn voor vele andere molens in een bebouwde omgeving, zie bijvoorbeeld ook de perikelen in Zwolle elders in deze rubriek. De eigenaar van de molen, het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier heeft 25.000 euro beschikbaar gesteld. Dit bedrag is door de Provincie Noord-Holland aangevuld tot het totaal benodigde bedrag om de plannen daadwerkelijk te realiseren á51.000 euro. Dankzij deze bijdragen kan nu een start gemaakt worden met de aanpassing van de biotoop zodat de molen in het voorjaar van 2005 weer optimaal kan draaien.

Noorder G draait en maalt weer als vanouds

Na bijna vijftig jaar draait en maalt de Noorder G te Sint Maartensbrug weer. In 1958 werd de molen stil gezet en op woensdag 24 maart jl. is hij officieel in gebruik genomen. Oud molenaar D. Rentenaar (80) lichtte samen met dijkgraaf J.M. de Vries van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier de vang en de molen gaf flink water. In verband met de droogte werd er niet uitgemalen maar

De gerestaureerde molen van de afd. Noorder G van de Zijpe- en Hazepolder bij Sint Maartensbrug. Rechts een schut om eventueel ook met de molen water in de polder te kunnen malen (foto H. Van Steenbergen).

rondgemalen. Aan de ingebruikname is een grondige restauratie voorafgegaan (*Molenwereld* 2003-10-0280), dankzij de inspanningen van de eigenaar Stichting De Zijper Molens. De Noorder G stamt uit de 2e helft van de 17e eeuw en is een van de laatste van de 21 molens die ooit de Zijpe- en Hazepolder bemaalden. Hiervan resteren tien exemplaren, waarvan één nog eigendom is van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en de overige van de stichting. Net voor de fusie van de waterschappen in 1969 is de Noorder G door het toenmalige waterschap Hollands Kroon aan de stichting overgedragen. De molen maalde oorspronkelijk met een scheprad maar in 1958 werd vanwege de bedrijfszekerheid een dieselmotor in de molen geplaatst, waarbij het scheprad vervangen werd door een vijzelpomp. In 1972 werd de molen draaivaardig gerestaureerd, waaraan voorafgaand de dieselmotor werd vervangen door een elektromotor. Het malen bleef geschieden met de elektromotor en vijzelpomp.
In 2001 werd naast de molen een nieuw gemaal geplaatst en kon het interieur van De Noorder G geheel worden ontmanteld. Vanaf dat moment heeft de stichting alles in het werk gesteld om de molen in oude staat te herstellen. In 2003 kon molenmaker J.K. Poland uit Broek op Langedijk aan de slag, hetgeen heeft geresulteerd in de thans opgeleverde draai- en maalvaardige molen. De restauratie werd mede mogelijk gemaakt door de geldschieters, te weten provincie en Rijksdienst voor de Monumentenzorg (192.000 euro), VSB Fonds (40.000 euro), Prins Bernard Cultuurfonds (14.000 euro) en het voormalige waterschap Hollands Kroon (10.000 euro). Het restant heeft de stichting kunnen betalen dankzij in het verleden ontvangen legaat.

Cultuurnota Provincie Zuid-Holland

Op 7 april is door de statencommissie Samenleving en Cultuur van de provincie Zuid-Holland de nieuwe cultuurnota van de provincie besproken. Centraal in de cultuurnota 2005-2008 staat het behoud van het cultureel erfgoed in de provincie, waarin specifieke aandacht wordt gegeven aan de molens in Zuid-Holland. 'De traditionele windmolens zijn essentieel voor het landschap en de identiteit van Zuid-Holland. Een kwart van het resterend molenbestand in Nederland bevindt zich in deze provincie. Wij willen ons blijven inzetten voor de instandhouding van dit niet meer rendabele, maar nog altijd respectabele beeldmerk van onze provincie. Daarbij is ook de handhaving van een molenbiotoop rond de molens van wezenlijk belang, zowel bij de toetsing van ruimtelijke plannen als bij het beheer van het gebied rond de molens. Behoud van functie is de beste garantie voor instandhouding; daarom streven wij naar behoud of herstel van de functionaliteit van de molens. Voor alle typen molens is door het wegvallen van een rendabele exploitatie het functioneren blijvend in het geding. Stichtingen zetten zich in voor instandhouding en beheer en wij blijven die activiteiten grotendeels volgens de lijnen van het huidige beleid steunen. De provinciale financiële bijdragen aan het jaarlijks onderhoud van molens, evenals eventuele voorfinanciering van urgente restauraties zal dan ook gehandhaafd worden. Uitvoering van de tot nu toe geldende draaipremieregeling voor individuele molens is echter in zijn huidige opzet te kostbaar. In het kader van de deregulering zullen wij in overleg met het georganiseerde veld een vernieuwing van de draaipremieregeling ontwikkelen die met minder administratieve handelingen en kosten hetzelfde bereikt. De molens kunnen belang hebben bij cultuurtoerisme. Specifiek geldt dit voor het Molencomplex van Kinderdijk, dat sinds 1997 op de Lijst van het Werelderfgoed staat. De komende jaren willen wij door te investeren in diverse toeristische maatregelen de kwaliteit en toegankelijkheid van dit unieke gebied vergroten' (einde citaat). Zo zal het Molensteunpunt Zuid-Holland, onderdeel uitmakend van het bureau Cultuur, worden gecontinueerd. Dit is een eerste aanspreekpunt voor moleneigenaren dat naar grote tevredenheid van betrokken partijen blijkt te werken. In de financiële paragraaf wordt de meerjarenbegroting ten aanzien van de beleidspunten beknopt weergegeven. Hierin is voor restauratie van

molens 365.000 euro opgenomen, voor onderhoud en draaipremies 385.000 euro en voor het beheer en exploitatie van de provinciale molens (o.a. Kinderdijk en Aarlanderveen) 390.000 euro. De volledige cultuurnota is te downloaden via de website **www.pzh.nl** van de provincie Zuid-Holland.

Restauratieplannen SIMAV

Na een jaar zonder noemenswaardige restauraties hoopt de Stichting tot Instandhouding van Molens in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden (SIMAV) in 2004 te starten met de restauratie van drie molens. Op de nominatie staan de Graaflandse Molen, de Achterlandse Molen te Groot-Ammers en Molen Ter Leede te Leerdam. Het werk aan de Graaflandse Molen zal worden uitgevoerd door De Gelder B.V. uit Nieuw - Lekkerland. De aanbesteding van de werkzaamheden aan de Achterlandse Molen heeft op 6 april plaatsgehad. Afhankelijk van de beschikbare (financiële) middelen zal het werk aan de Achterlandse Molen en Molen Ter Leede waarschijnlijk in deelrestauraties plaatsvinden. Daar waar de SIMAV het jaar 2002 nog af kon sluiten met een exploitatieoverschot (!) van 23.872 euro wordt voor het boekjaar 2005 wordt een begrotingstekort van 17.757 euro voorzien. Ten gevolge van bezuinigingen en het ontoereikend zijn van gemeentesubsidies, moet ook de SIMAV andere middelen zoeken om een sluitende begroting te presenteren. Reeds vorig jaar is besloten om het 'bak- en gemakhuisje' bij de Scheiwijkse Molen in Hoornaar te restaureren. Dit bouwwerk deed enerzijds dienst als ruimte om te koken en anderzijds als toilet zonder waterspoeling en was bij menige molen te vinden. De totale kosten bedroegen 11.000 euro, waarvoor men subsidie toegezegd heeft gekregen van de ANWB (3.000 euro), het Prins Bernard Cultuurfonds (1.000 euro) en de Dienst Landelijk Gebied Provincie Zuid-Holland (5.000 euro). Tenslotte kan nog worden gemeld dat de voorbereidingen worden getroffen voor de herbouw van een authentiek weidemolentje bij de Westermolen te Langerak.

Achterlandse molen Groot-Ammers.

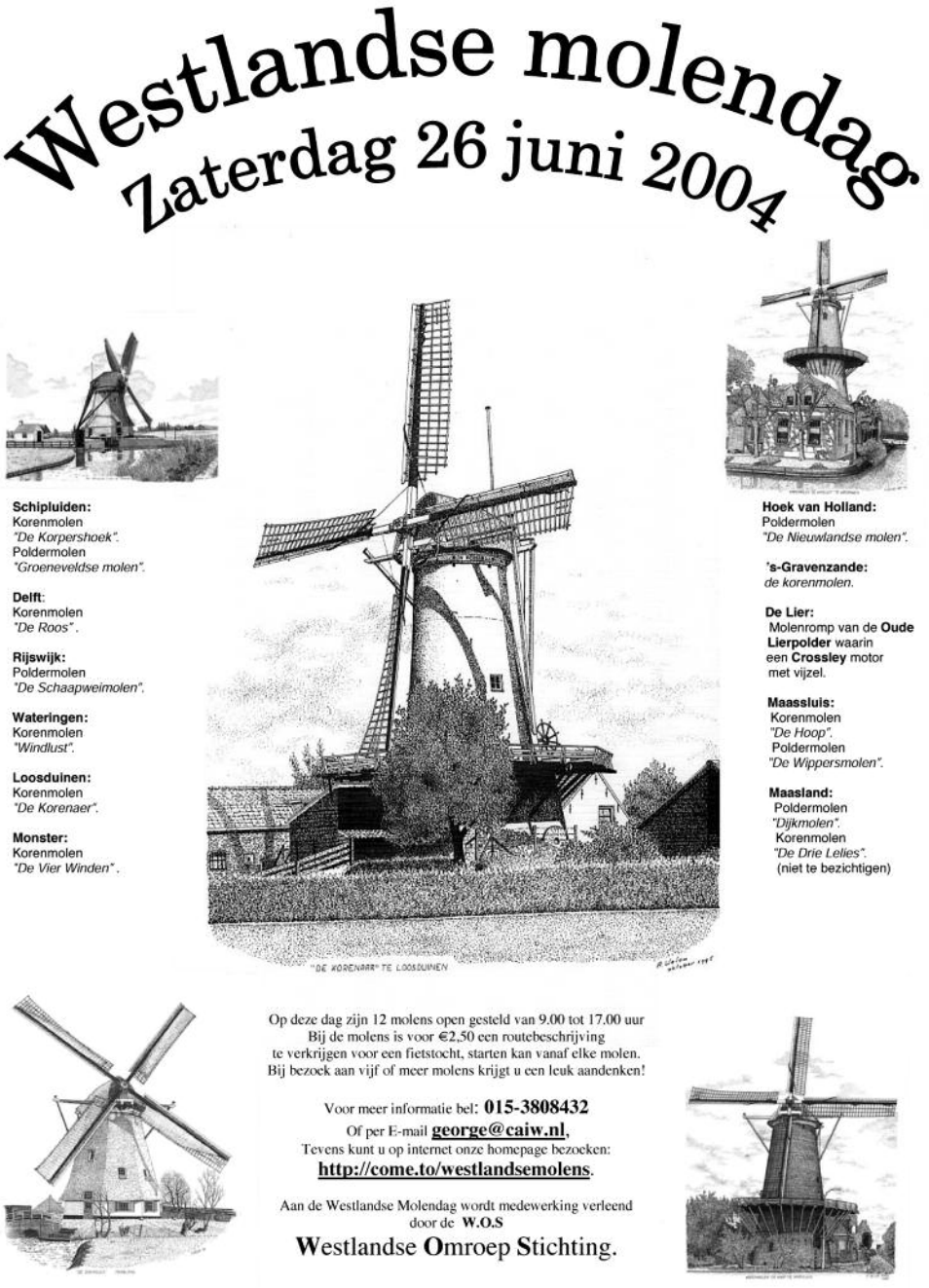

Westlandse Molendag

Zaterdag 26 juni a.s. organiseren de Westlandse molenaars voor de elfde (!) maal de Westlandse Molendag. Op deze dag is het mogelijk de zeven koren - en de vijf watermolens van het Westland in werking te zien en te bezichtigen.
De korenmolens zijn:
- De Hoop te Maassluis.
- De Korpershoek te Schipluiden.
- De Roos te Delft.
- Windlust te Wateringen.
- De Korenaer te Loosduinen.
- De Vier Winden te Monster.
- De Korenmolen van 's-Gravenzande.

De watermolens zijn:
- De Wippersmolen te Maassluis.
- De Dijkmolen te Maasland.
- De Nieuwlandse Molen te Hoek van Holland.
- De Groeneveldse Molen te Schipluiden.
- De Schaapweimolen te Rijswijk.

De molenaars die deze soms eeuwenoude werktuigen bedienen, geven u graag uitleg over hoe de molen het meel maalt of het overtollige water uit de polder maalt. Evenals voorgaande jaren doet ook het Crossley-dieselmotor in de Oude Liermolen te De Lier weer mee. Voor de geïnteresseerden in oude motoren een unieke kans. Tevens zijn er langs de Gaagweg te Schipluiden bij nummer 11 enige mobiele dieselmotoren opgesteld, die werktuigen aandrijven. In de daarnaast gelegen karnmolen is een particulier gereedschapsmuseum gevestigd, dat eveneens te bezichtigen is. Ter hoogte van de Oostgaag nummer 25 is het mogelijk om de fundering van de Kleine Kralingermolen te bezichtigen. Al met al weer een bonte verzameling en zeker de moeite van het bekijken waard!

Ook dit jaar is het mogelijk de molens en het museum per fiets te bezoeken.
U kan daarom bij alle deelnemende molens een aanbevolen en tevens vernieuwde fietsroute met stempelkaart kopen voor € 2,50. De hele tocht, die niet verplicht uitgefietst hoeft te worden, is ongeveer 60 kilometer lang. Bij het behalen van minimaal vijf stempels (molens) komt u in aanmerking voor het tegeltje van de in dit jaar in de schijnwerpers staande molen.
Speciaal omdat de Westlandse molendag dit jaar voor de tiende maal gehouden wordt, geven wij eenmalig een serie ansichtkaarten uit van de Westlandse molens. Deze zijn alleen te verkrijgen als men deelneemt en vijf stempels op de stempelkaart heeft behaald.
Ook zijn er dit jaar bij de molens nog enkele exemplaren van het boekje *Westlandse Molens* te verkrijgen.
Activiteiten bij de molens: Ook dit jaar kan men bij de Groeneveldse molen koffie, thee, en frisdrank tegen betaling verkrijgen. Buiten op de parkeerplaats staan er tuinmolens voor de verkoop opgesteld. Bij korenmolen De Hoop te Maassluis kan men pannenkoeken verkrijgen tegen betaling.
Tot ziens op een van de molens en hopelijk goed weer!
De Westlandse Molenaars.

'Molens, jenever... en sterke verhalen'

Op Nationale Molendag staat het programma rond de vijf Schiedamse molens en Het Gedistilleerd Museum van 10.00-17.00 uur in het teken van sterke verhalen. Van letterlijke sterke staaltjes over molens en sterke verhalen uit de geschiedenis van Schiedam tot het zelf meedoen in vertellingen van sterke verhalen. Bovendien kunnen kinderen van 8 tot 12 jaar meedoen met de 'schrijf zelf een sterk verhaal'-wedstrijd. Het deelnameformulier is verkrijgbaar bij de museummolen, de bibliotheek en het VVV. Het geheel wordt omlijst met demonstraties, rondleidingen, gezellige terrasjes, muziek, lekkere molenproducten en iets sterks onder de kurk, uiteraard. Voor de museummolen en Het Gedistilleerd Museum geldt op deze dag vrij entree. Een uitgebreide programmafolder is verkrijgbaar bij de molens en het VVV.
Stichting De Schiedamse Molens.

Expositie Zevenhuizen

Op zaterdag 24 april 2004 heeft de officiële opening plaatsgehad van de expositie 'Molens van Overschie'. In Overschie stonden ooit ruim 50 windmolens, waarvan momenteel nog slechts Molen De Speelman resteert. De foto-expositie bevat diverse betrekkelijk onbekende opnamen en een speciale molenkaart van Overschie. Ook is een expositie ingericht van de (voormalige) molens in het stroomgebied van de Rotte in het Hoogheemraadschap van Schieland. De tentoonstelling staat opgesteld in Historisch Centrum Ons MolenVerleden, Tweemanspolder 15 te Zevenhuizen en zal tot en met oktober 2004 te bezichtigen zijn. De openingshandeling is verricht door M. van Ravesteyn-Kramer, loco-dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van Schieland. De openingstijden van de molenexposities in Ons MolenVerleden zijn: laatste zaterdag van de maand van 13.30 uur tot 16.00 uur. Daarnaast zal de expositie op zaterdag 8 mei (Nationale Molen- en Gemalendag) te bezichtigen zijn van 10.00 tot 17.00 uur, alsmede op dinsdag 13 juli 2004 van 19.00 tot 21.00 uur. **Stichting Molenverzameling Jan Lunenburg.**

Ontwikkelingen Serooskerke

Het jaar 2003 is een goed jaar geweest voor molen De Hoop te Serooskerke. De molen kreeg een andere molenaar en onderin de molen kwam een molenwinkel. Aan het einde van het jaar werden circa 487.000 -*Molenwereld*entelingen genoteerd. Voor het jaar 2004 zijn er wederom veel plannen. Zo wordt binnenkort een nieuwe staartbalk aangebracht en een nieuwe lange schoor. De plannen voor het plaatsen van een buil zijn in een vergevorderd stadium, terwijl het assortiment van molenproducten zal worden uitgebreid. De internetsite van het restaurant is geheel vernieuwd en de beschrijving van de molen zal verder worden uitgewerkt **www.molen-de-hoop.nl** In de zomer zal de molen zijn oorspronkelijke kleuren weer terug krijgen. Verder breekt er een onzekere tijd aan voor de molen, dit voorjaar valt de beslissing over de aanleg van de nieuwe N57. Deze weg komt ongeveer op een afstand van 10 meter van de molen en wordt een 80 km/uur B-weg. Molenaar en moleneigenaar zijn bang dat er draaiwinden zullen gaan ontstaan en dat draaien en malen op het westen niet meer mogelijk is. Er worden handtekeningen ingezameld in het kader van de nieuwe wet burger initiatief waarmee de actiegroep naar de Raad van State gaat. Het actieformulier is te downloaden op **www.PlatformN57.nl**
M. Dellebeke.

Serooskerke begin jaren negentig met de bonte kleurstelling die vervangen gaat worden.

Molen De Pere in Oost-Souburg (foto G.H. Varwijk).

Nieuwe fokken maar geen wind in Souburg

De stormen hebben de afgelopen jaren niet veel goed gedaan aan molen De Pere in Oost-Souburg. Bij de laatste storm is een stuk fokwiek van 2 meter losgelaten, dat gelukkig bleef hangen tegen de baard van de kap. Dit is de dag erna verwijderd door een van de molenaars, waarbij meteen de rest is nagekeken. Molenmaker Hoefkens heeft een bestek gemaakt en het is aan de gemeenteraad om groen licht te geven. Vorig jaar is de hele buitenkant onder handen genomen, met uitzondering van het gevlucht (*Molenwereld* 2003-02-0042). De Kanaalstraat, waar de molen staat, wordt momenteel heringericht. Er komen nieuwe bomen maar welke is nu de vraag. De partij Souburg Ritthem neemt het voor de molen op, want de gemeente heeft al eerder gezegd dat de twee hoge bomen aan de westkant niet weg gaan. Het commentaar van de gemeente is maar met de motor te malen als de wind uit het westen niet voldoende is. **M. Dellebeke.**

Onderhoudsachterstand en molenaarstekort

Op 28 maart jl. organiseerde de Vereniging Westbrabantse Molens de 13e West-Brabantse Molendag. Het merendeel van de molens draaide en/of was opengesteld, maar ten gevolge van achterstallig onderhoud of een tekort aan vrijwillige molenaars stonden een aantal molens stil. Zo kampt men in Hoeven, Roosendaal en Sprundel met een gebrek aan mankracht en is de molen van Nispen, een van de laatste exemplaren die nog voorzien is van het unieke van Riet-systeem, gesloten vanwege de slechte onderhoudstoestand. De bewoonde d'Orangemolen in Willemstad deed wel mee, maar was niet opengesteld. Desalniettemin werden de molens in de regio West-Brabant goed bezocht.

De molen in Halsteren staat in de steigers

Op 12 augustus 2002 brak van de Sancto Antonio te Halsteren een roede af (*Molenwereld* 2002-10-0254), en na het uitnemen van het andere gedeelte draait en maalt de molen met een roede. Na het voeren van diverse acties (*Molenwereld* 2003-09-0245 / 2003-07-0212) is het herstel van de gehavende molen eindelijk nabij. De Stichting Vrienden van de Antoniusmolen, eigenaar/molenaar F. Moerland en de gemeente zullen gezamenlijk de kosten dragen (circa 52.000 euro) die gepaard gaan met het aanbrengen van een nieuw gevlucht, hekwerk incluis. Inmiddels is ook een begin gemaakt met het herstel van de molenromp van de molen. De molen is in de steigers gezet, die gratis beschikbaar zijn gesteld door firma SGB uit Rotterdam. De vrijwilligers van de Stichting Vrienden van de Antoniusmolen reinigen de komende weken de molenromp en voeren kleine reparaties uit, waarna schildersbedrijf Herreijgers uit Bergen op Zoom de molenromp kosteloos van een nieuwe verflaag voorziet. De verwachting is dat in mei de roeden zullen arriveren, die kort daarna gestoken kunnen worden. De stichting wil de molen op 13 juni volledig gecompleteerd hebben en de molen dan feestelijk heropenen, dit is enerzijds de naamdag van de heilige Antonius en anderzijds werd de molen in 1817 ook op 13 juni opgeleverd.
De stichting heeft toegezegd ook na de restauratie zich in te blijven zetten voor ondersteuning bij het behoud van het monument. De stichting zet de acties om donateurs te krijgen dan ook voort.

Besluit ontvangstruimte watermolen

De mogelijkheid om een ontvangstruimte bij de Spoordonkse watermolen te Spoordonk te creëren is al enkele jaren inzet van discussie (*Molenwereld* 2002-07-0200 / 2003-05-0142). Gedeputeerde Rüpp van de provincie Noord-Brabant heeft op 8 april, tijdens een werkbezoek aan de gemeente Oirschot en aan de watermolen, verklaard dat binnen twee weken nadien uitsluitsel zal worden gegeven. Eigenaar E. van Esch poogt al vele jaren een ontvangstruimte met terras naast de molen te bouwen, maar een vergunning daarvoor wordt tot heden niet afgegeven. De provincie deinst telkens terug vanwege de consequenties, aangezien de locatie volgens het streekplan in een natuurontwikkelingsgebied ligt. Rüpp heeft aangegeven mee te willen werken, wanneer e.e.a juridisch haalbaar blijkt te zijn. Dit wordt nu onderzocht, waarna het tij wellicht toch ten gunste van van Esch kan keren.

Raad Waalre besluit op 25 mei

Was het besluit rondom financiële steun voor de Aalstermolen in Waalre in eerste instantie verdaagd tot het einde van het jaar 2004 (2004-03-0130), nu heeft de gemeente bepaald dat zij op 25 mei a.s. een uitspraak zal doen. De gemeente heeft daarbij een keuze uit vier door het college opgestelde scenario's, die zijn vastgelegd in een discussiestuk. Subsidiëren tot een bedrag van 42.000 euro voor de aankoop van de molen door Stichting De Aalstermole, waarbij de stichting eigenaar wordt van de molen en ondergrond en als bijdrage in de kosten voor onderhoud jaarlijks een bedrag van 4.000 euro ontvangt in aanvulling op een eenmalige restauratiesubsidie van 20.000 euro. Subsidie van de aankoop door de stichting, aangevuld met alléén een eenmalige subsidie van 20.000 euro is de tweede mogelijkheid. Scenario drie voorziet in een forse gemeentelijke investering in het gebied rondom de molen. De gemeente koopt de Aalstermolen, inclusief winkel en het omliggende terrein. Na aankoop zal men overgaan tot afbraak van de winkel en zullen rondom de molen woningen worden gebouwd. De verkoopwinst kan worden gebruikt voor de aankoop van de molen en het perceel. Vervolgens verkoopt de gemeente de molen aan de stichting of een andere geschikte partij. Het vierde scenario tenslotte, bestaat uit het niet subsidiëren van de molen en zal een einde betekenen van de eerder met veel moeite tot stand gekomen restauratie. Vooruitlopend op het besluit heeft de commissie Maatschappelijke Zaken zich 26 april gebogen over de mogelijke voor- en nadelen van de vier voorgestelde scenario's.

Nieuw leven Molenstichting Limburg

Nadat in 2001 twee maal het periodiek 'De Molen', als opvolger van het ter ziele gegane 'Molenbulletin', van de Molenstichting Limburg was verschenen bleef het enige jaren stil met betrekking tot de informatievoorziening aan donateurs en anderen die de molenstichting een warm hart toedragen. Dit was te wijten aan interne problematiek bij de totstandgekomen samenwerking met het Monumentenhuis Limburg. In april 2004 is de nieuwste uitgave van 'De Molen' verschenen en maakt de molenstichting als het ware een doorstart. Voor alle betrokkenen bij de molens in de provincie Limburg wil 'De Molen' een degelijke informatiebron zijn. De uitgave is mede mogelijk dankzij de inzet van vele vrijwilligers en het resultaat is een bulletin met gevarieerd nieuws over molenrestauraties, ervaringen van molenaars en ander molennieuws. De molenstichting is actief betrokken bij alles wat de Limburgse molens aangaat, en wanneer men het periodiek 'De Molen' 2 x per jaar wenst te ontvangen kan men donateur worden door overmaking van minimaal 10 euro per jaar op postbanknummer 2453500 o.v.v. naam en adres.

Verplaatsing Kesselse molen?

Monumentenzorg keurt een door de gemeente ingediend verzoek tot verplaatsing van de molen in Kessel af, nadat in 1989 een verzoek om verplaatsing werd afgewezen door de gemeente (*Molenwereld* 2004-02-0046). Toch onderzoekt Beijk Molenbouw bv in opdracht van de gemeente wat het kost om de Sint Antonius te verplaatsen. Aanleiding voor dit verzoek is dat de molen de door de gemeente gewenste woningbouw op de hoek van de Baarskampstraat en Schijfweg-Zuid in de weg staat. Het verhuizen van de molen zou daarom uitkomst bieden. Schattingen lopen uiteen van 75.000 euro tot 150.000 euro. Voorstanders van de verplaatsing, de molenaar en de Molenstichting Limburg, zien het verzoek tot een offerte als een stap in de goede richting. Zij pleiten al jaren voor meer windvang en het losweken van de molen uit de omliggende bebouwing en be-

Zwaar weer op komst voor de standerdmolen van Kessel, foto februari 1988.

De molen van Meterik.

groeiing. Het plan tot verplaatsing inclusief de raming van kosten zal deze maand gereed zijn, waarna een voorstel kan worden uitgewerkt waarvoor eerst nog goedkeuring van Monumentenzorg afgedwongen zal moeten worden wanneer men daadwerkelijk de plannen zou willen realiseren.

Toekomstvisie molen Meterik

De molen Eendracht maakt macht moet een trekpleister worden voor Meterik en omgeving, dus zullen er activiteiten ontplooid moeten worden die meer toeristen lokken (bijvoorbeeld uit de vakantieparken in de regio). Om de mogelijkheden te onderzoeken gaat de beheerstichting van de molen in samenwerking met de gemeente een toekomstvisie laten opstellen. Dit zal worden uitgevoerd door een extern bureau en kosten daarvan zullen ruim 4.000 euro bedragen. De stichting heeft haar bezorgdheid geuit over de toekomst van de molen en vindt dat er vooral gekeken moet worden naar de opties om de molen meer exploitabel te maken. Hierbij denkt ze aan nieuwe mogelijkheden op het gebied van toerisme en horeca, waarbij de stichting wél voorop stelt dat de authenticiteit van de molen niet in het geding is of mag zijn. Het College van B & W wil medewerking verlenen en is bereid tot een bedrag van 3.600 euro in de kosten bij te dragen.

Molenkaart

Molenaar Johan van Kaam heeft een nieuwe ansichtkaart laten maken van molen De Arend in Wouw. De kaart kost 0,45 euro en is (telefonisch) te bestellen bij J.C.J. van Kaam, Televisiestraat 9A, 4702 PR te Roosendaal (06-28434877).

in 't kort

- Molenstichting De Lege Midden is voornemens in samenwerking met de gemeente een nieuwe plek te vinden voor de Haensmole te **Grouw** (*Molenwereld* 2004-04-0157). Een groot aantal leden van Pleatslik Belang Grou wil de molen weer op de oude stek terug. Een pleidooi van lid Yede van der Veen tijdens de jaarvergadering ontving een warm applaus.
- De bij de restauratie van 1994 vernieuwde fokken van de molen van **Havelte** zijn tijdens de storm van 20 maart jl. beschadigd.
- Op 5 april werd in het kader van de restauratie de kap geplaatst op de molen van Omvlee in **Zuidbarge.** Tevens stak molenmaker Doornbosch de roeden.
- De Stichting tot behoud van de Ettense molen uit **Etten** heeft op 13 maart de trofee van de landelijke leefbaarheidsprijs 'Kern met Pit' en de bijbehorende cheque van 1.500 euro in ontvangst genomen. Met deze cheque is een start gemaakt voor de fondsenwerving om de schuur bij de molen deels af te breken en te restaureren, waardoor de oude ingang naar de molen hersteld kan worden. De schuur was reeds aangekocht door de stichting.
- Zestien vrijwilligers hebben zich inmiddels aangemeld voor de werkgroep ten behoeve van het behoud van de molen van Fakkert in **Hoonhorst**. De werkgroep onderzoekt momenteel de te kiezen rechtsvorm en de gewenste eigendomssituatie voor de molen. In het najaar wil de werkgroep starten met de sloop van de bijgebouwen.
- De gemeente **Veenendaal** heeft vergunning gegeven om De Nieuwe Molen weer te laten draaien (zie *Molenwereld* 2004-3-127*)*. Wel moet de `s avonds na acht uur stilstaan. Via een brief zijn de omwonenden hierover ingelicht.
- Drieënhalf jaar nadat molen De Oude Knegt te **Akersloot** door brand is verwoest, zal de herbouwde molen aan de Geesterweg op 8 mei, tijdens Nationale Molendag, voor het eerst voor het publiek toegankelijk zijn. De restauratie van de molen is nagenoeg afgerond.
- De Rijnlandse Molenstichting heeft op 26 maart jl. een symposium gehouden, waarin de waterproblematiek in het kustgebied van Zuid-Holland en Noord-Holland tussen Maas en IJ onder de aandacht is gebracht. Middels dit symposium wil de Rijnlandse Molenstichting een katalysator zijn om te komen tot een geïntegreerde aanpak van het probleem door de verschillende verantwoordelijke instanties, zoals het Rijk, de provincies, de gemeenten en de hoogheemraadschappen en waterschappen in het betrokken gebied. Het symposium is bedoeld om een aanzet te geven om tot daadwerkelijke beleidsvoorstellen en invulling van dat beleid te komen.
- Binnenkort bespreekt de Verenigde Vergadering van Waterschap De Oude Rijnstromen een nieuw convenant voor de molenviergang van **Aarlanderveen**. Het convenant voor de periode 2005 tot 2015 stelt het beheer en onderhoud van de monumentale molenviergang veilig.
- De Arkduif in **Bodegraven**, sinds 2002 eigendom van de gemeente, wordt gedurende een periode van 18 maanden ingericht als proeflokaal. Gedurende deze periode wordt een plan ontwikkeld voor de ontwikkeling van het totale complex, waarbij dit zijn historische waarde in elk geval zal behouden en na die tijd moeten een of meerdere definitieve gebruikers van de molen gevonden zijn.
- Met het plaatsen van steigers is eind maart een begin gemaakt met de restauratie van de Windlust te **Nieuwerkerk aan den IJssel**. De komende maanden wordt eerst het metselwerk onder handen genomen, gelijktijdig zal worden gestart met de bouw van de bijgebouwen voor de woonstichting.
- Het voorlopig algemeen bestuur van waterschap Brabantse Delta heeft op 7 april 2004 besloten daadwerkelijk tot aankoop over te gaan van de Zwartenbergse Molen te **Etten-Leur** voor een bedrag van 15.000 euro, met daarbij de verplichting de molen te restaureren (geschatte kosten 125.000 euro).
- Onderdelen van Molen De Doornboom te **Hilvarenbeek** vertonen sporen van verrottingsverschijnselen door bruinrotschimmel. De kosten om de schade te herstellen worden door de gemeente geschat op 10.000 euro.
- Nadat op 8 december de buitenroede reeds was gestoken, heeft de uit 1742 daterende korenmolen De Arend in **Terheyden** is op 5 april ook de nieuwe binnenroede gestoken, zodat de molen weer compleet maalvaardig is.
- De molenromp van de molen van Jacobs te **Milsbeek** aan de Rijksweg 26A wordt momenteel verbouwd tot bedrijfsruimte. De belt van de gewezen beltkorenmolen is afgegraven en de uit de molen afkomstige onderdelen zijn afgevoerd.
- Molen Rust na Arbeid uit **Ven-Zelderheide** draait weer na een stilstand van 35 jaar. Jarenlang heeft de molen er troosteloos bijgestaan maar na een uitvoerige restauratie (*Molenwereld* 2004-02-0045) uitgevoerd door Beijk Molenbouw bv draaide de uit 1881 daterende molen op woensdag 10 maart weer voor de eerste keer sinds 1969. Molenmaker Beijk moet nog een aantal zaken gereedmaken, waarna de molen in juni officieel geopend zal worden.

Molenkalender 2004

8 mei: Nationale Molen- en Gemalendag.
15 mei B5 juni: 550 jaar molens in Lopik (diverse activiteiten).
12 en 13 juni: Viering 350-jarig bestaan De Hoop B Den Oever.
12 en 13 juni: Groninger Molenweekend.
26 juni: Elfde Westlandse Molendag.
26 en 27 juni: Brabants Molenweekend.
28 augustus: 20e Drentse Molendag.

België

West- Vlaanderen

Oostmolen maakt deel uit van het interreg III-project

Onze Gistelse Oosmolen heeft ondanks alle tegenslagen van de jongste tijd toch een positief vooruitzicht! Hij maakt deel uit van het Interreg III-project 'Ruimte voor molens' van de Europese gemeenschap. Interreg is grensoverschrijdend. De provincies West-Vlaanderen, Zeeland, Oost-Vlaanderen en Nord-Pas de Calais hebben een opvallend gelijke molengeschiedenis en techniek. Het koepelproject bundelt dan ook verschillende projecten en activiteiten rond het thema 'ruimte voor molens' in deze regio's.

'Ruimte voor molens' speelt in op actuele vraagstukken: 'Is een molen voorbijgestreefd, nutteloos?' Het antwoord is helemaal niet want een (draaiende, malende) molen geeft aan het landschap een zeer opvallende dynamiek. De molen scoort dan ook altijd hoog op toeristisch gebied. Door de projecten van 'ruimte voor molens' wil men dit nog versterken. Het plan voor de 'Oostmolensite' wil juist die toeristische-recreatieve functie uitspelen als troef voor het toerisme in het achterland.

Naast eigen activiteiten (museum) is het de bedoeling dat de site de spil wordt van een regionaal netwerk van bezienswaardigheden (denk maar aan de molens van Roksem, Koekelare): uitbreiding dus van het molentoerisme.

Tevens kan ook de link worden gelegd met onze andere molen 'de Merelaan' die onlosmakelijk met de Oostmolen verbonden is door de persoon van Alfred Ronse.

Samen met projecten in Retrachement (Zeeland), Burgh-Haamstede (Zeeland), Zwalm, Brakel en Wetteren (Oost-Vlaanderen) wordt dit ongetwijfeld een project om naar uit te kijken!

Het initiatief en realisatie komt van de stad Gistel, terwijl de coördinatie berust bij Mola, het provinciaal molenmuseum te Wachtebeke (Ovl). **Benoît Delaere.**

De Oostmolen in Gistel (foto Benoît Delaere).

De Couchezmolen van Zarren maalt kruis af

Op zondag 4 april 2004, om 15 u 30, werd de Couchezmolen van Zarren, die pas vorig jaar feestelijk werd ingehuldigd na een maalvaardige restauratie, bij het draaien en vangen het slachtoffer van een breuk aan de oude gietijzeren askop (fabrikaat Sabbe-Maselis, Roeselare, ± 1870, het oudste model met rechte ashuizen en vier relatief dunne schichten die gebroken zijn tegen de ronde kraag). Gelukkig is het geklinknageld wieken-kruis (fabrikaat Wieme, Deinze, 2003) niet op de gaanderij en de grond terecht gekomen, anders was de schade nog veel groter. Nog een groter geluk is dat er geen gewonden zijn.

Het gevlucht hangt griezelig voorover, maar bleef wonder boven wonder toch hangen (foto L. Denewet).

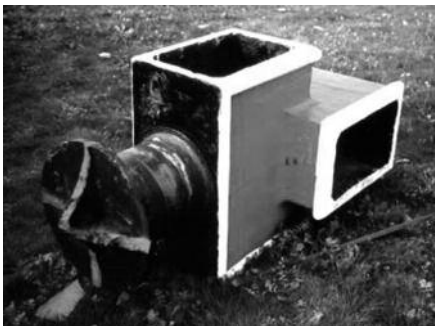

De afgebroken askop van ijzergieterij Sabbe–Maselis. De breuk is duidelijk een torsiebreuk (foto L. Denewet).

Toch dienen zowel de licht-geplooide buitenroede (die tegen de romp geslagen is) en uiteraard ook de ruim 130 jaar oude askop vervangen te worden. De overige schade is vrij gering. De brandweer was vlug ter plaatse om het wiekenkruis binnen de kap aan te spannen, 's avonds legde molenbouwer Roland Wieme nog een extra kabel aan tot tegen de daklijst en dinsdag demonteerde hij het wiekenkruis in één geheel. **Lieven Denewet.**

Marc Crins Molenzeilen
Nieuwe molenzeilen
Reparatie oude zeilen
Bilkussens (in zeildoek)
Lui-matten
Vraag vrijblijvend een offerte aan!
Paardebloemstraat 28 -- 5953 GV Reuver
tel: +31 (0)77-474 8033 - fax:+31 (0)77-474 8034 - gsm:+31 (0)6-20949805
Internet: www.molenzeilen.com

Houtcompagnie BV
ALMENUM
Houthandel
Zagerij
Import
Voor molenrestauraties
EIKEN- EN BILINGA STAMMEN IN VOORRAAD
In te zagen volgens bestek en tekening
Verder:
Iepen • Bolletrie • Steenbeuk • Douglas
Larix • Azobé • Noord Noors Grenen
Kanaalweg 108 • 8861 KJ Harlingen • Tel. 0517 - 41 33 77 • Fax 0517 - 41 48 73 • www.houtcompagnie.nl

Op zaterdag 20 maart 2004 raakte de Hoekmolen te Hei- en Boeicop in brand. Dankzij doortastend optreden van de brandweer en molenaar Spek werd de totale ondergang van de molen voorkomen en gelet op de omstandigheden mag dit welk een wonder worden genoemd, hetgeen ook wel blijkt uit het onderstaande verslag van de brandweer.

Brandweer in *ACTIE!*

Melding was een op hol geslagen molen. Alarm voor de post Lexmond/Hei- en Boeicop en de post Ameide.

De Hoekmolen na de brand (foto J.L.J. Tersteeg).

Bij aankomst van de eerste tankautospuit zag men dat de wieken van de molen met een enorme snelheid rond draaiden.
Eerste tankautospuit zette direct een waterkanon op de molen in. Door de hevige storm raakte het water af en toe de molen niet. De enige toegangsweg was geblokkeerd door een omgevallen boom. Tweede tankautospuit werd zodoende achter de eerste tankautospuit opgesteld. Van deze werd eveneens een waterkanon afgelegd.
De bemanning van de eerste autospuit ging hierna met een kettingzaag de toegangsweg vrijmaken.
Nadat deze vrijgemaakt was werd er een Officier van Dienst en een derde tankautospuit gealarmeerd. In overleg met de bevelvoerders liet de OVD (officier van dienst) de derde tankautospuit via de enige toegangsweg afleggen met een waterkanon. Deze spoot door de kieren waardoor vliegvuur naar buiten kwam.

Doordat de meeste brandweermensen geen verstand hebben van molens konden we niets doen aan het uit de wind draaien van de molen. Het wachten was op de molenaar.
Nadat deze ter plaatse was werd overlegd of de molen gedraaid kon worden (en hoe) en welke risico's er aan vast zaten.
Vanwege de storm en het feit dat de lier kapot was werd besloten hier even mee te wachten en te trachten zoveel mogelijk water naar binnen te spuiten.
Enige tijd later werd het heel even iets rustiger met de wind en is besloten met ongeveer tien personen onder leiding van de molenaar zo snel mogelijk de molen uit de wind te draaien. Dit lukte. Hier en daar verschenen er kleine vlammetjes. Getracht werd met handstralen dit onder controle te krijgen. Van deze handstralen kwam het water door de wind niet op de gewenste plaats.
Eén van de handstralen werd op een belendend gebouw ingezet ter afscherming.
Besloten werd de tweede tankautospuit te verplaatsen achter de derde en van die zijde het tweede waterkanon in te zetten. Deze werd onderaan de trap ingezet met als doel door de deuropening bovenaan de trap te spuiten. Twee manschappen hebben deze kruipend via de trap weten te openen. Binnen op die verdieping brandde er al het een en ander. De inzet van het waterkanon had goed effect hierop.

Enige tijd hierna kwam er een gat in het dak en vielen er verschillende stukken hout naar beneden zodat het onder aan de trap niet veilig was. Het waterkanon werd met een spanband op de trap vastgezet. Boven de deur was op dat moment 'de makelaar' naar beneden gekomen en hing precies boven de deuropening. Doordat we niet goed wisten of deze los hing of dat de bijbehorende balk er aan vast zat hebben we even afgewacht of hij bleef hangen.
Hierna werd besloten de eerste tankautospuit eveneens te verplaatsen naar de andere voertuigen en met het derde waterkanon af te leggen op het gat in het dak. Dit waterkanon werd in de luwte van de molen geplaatst zodat deze het dak kon bereiken. Dit lukte redelijk.
Besloten werd enige tijd de drie waterkanonnen zoveel mogelijk naar binnen te spuiten. De vlammen werden hierna minder. Doordat de weersverwachting op dat moment geen verandering gaf voor de nacht werd besloten een binnenaanval te doen met twee stralen lage druk. Als eerste werd gekeken of de makelaar niet kon vallen. Hieraan zat zo'n grote balk dat we het risico van het vallen konden verwaarlozen.
De verdieping bovenaan de trap was zeer snel onder controle. De verdieping daarboven duurde wat langer omdat er toch verschillende planken en stukken hout naar beneden gevallen waren en men niet goed wist wat er nog meer boven hing of naar beneden zou komen.
Alles is zoveel mogelijk afgeblust. Hierna alles rustig uit laten dampen. De tweede en derde tankautospuit zijn gaan inpakken. Hierna is alles nogmaals voor de zekerheid afgeblust.

Afgesproken werd om 's-morgens om 8 uur te controleren. Echter om 06.45 uur werd er door iemand wederom brand gemeld in de molen. Dit was echter praktisch niets. Besloten is met een babypompje alles nogmaals na te blussen.

Ingezet materieel en personeel

Tankautospuit Lexmond/Hei en Boeicop met ±12 personen
Personeel/materieelwagen voor extra personeel
Tankautospuit Ameide met ±12 personen
Personeel/materieelwagen voor aflossing personeel
Tankautospuit Schoonrewoerd met ±12 personen
Personeel/materieelwagen voor aflossing personeel
Staflid van Dienst Zederik
Officier van Dienst Vijfheerenlanden (Giessenlanden, Leerdam, Zederik)'.

We zeggen de brandweer van Vijfheerenlanden hartelijk dank voor het publiceren van het bovenstaande verslag. Blijft nog de vraag naar de oorzaak van deze brand.

Oorzaak

Het is te kort door de bocht om de storm alleen de oorzaak van deze brand te noemen. In het vorige nummer somden we een aantal algemene oorzaken op. In hoeverre hadden zij betrekking op deze brand?

Het stormde, maar ging het nu zo te keer dat de molen door de vang moest gaan? Ooggetuigen beweren, dat molenaar Spek wel degelijk zijn molen had vastgelegd en zelfs met het oog op de weersituatie extra ketting gebruikte als extra voorzorg. Toen de brandweer arriveerde en de molen al stond te tollen lag de ketting los! Vandaar dat in het nieuws het bericht opdook dat de molen niet vastlag en daardoor door de vang kon lopen.
Ook al was de ketting los geweest, dan had de vang de molen moeten kunnen houden. De breuk in het vangijzer als oorzaak van de brand te noemen gaat ook erg ver, want er zijn zoveel verbindingen tussen de vangstukken en de ijzers, dat het onaannemelijk is dat het gebroken vangijzer de oorzaak was, nog afgezien van de kettingkwestie. Als het gestelde allemaal juist is dan wijst alles in de richting van kwaadwilligheid. Hoe komt die ketting anders los? In het verlengde ervan rijzen er nog wel meer vragen. Het is te hopen dat politie en justitie de zaak zeer serieus nemen en de brand niet te gemakkelijk afschuiven op de storm.

Links: De hangende makelaar hing als een valbijl boven de deur (foto J.L.J. Tersteeg).

Onder: Er is niet zoveel voor nodig om van zo'n grote wipmolen veel maar over te blijven dan dit: de Haverslootse Molen bij Meerkerk van de polder Middelbroek, Ameide en Tienhoven na de brand van september 1918.

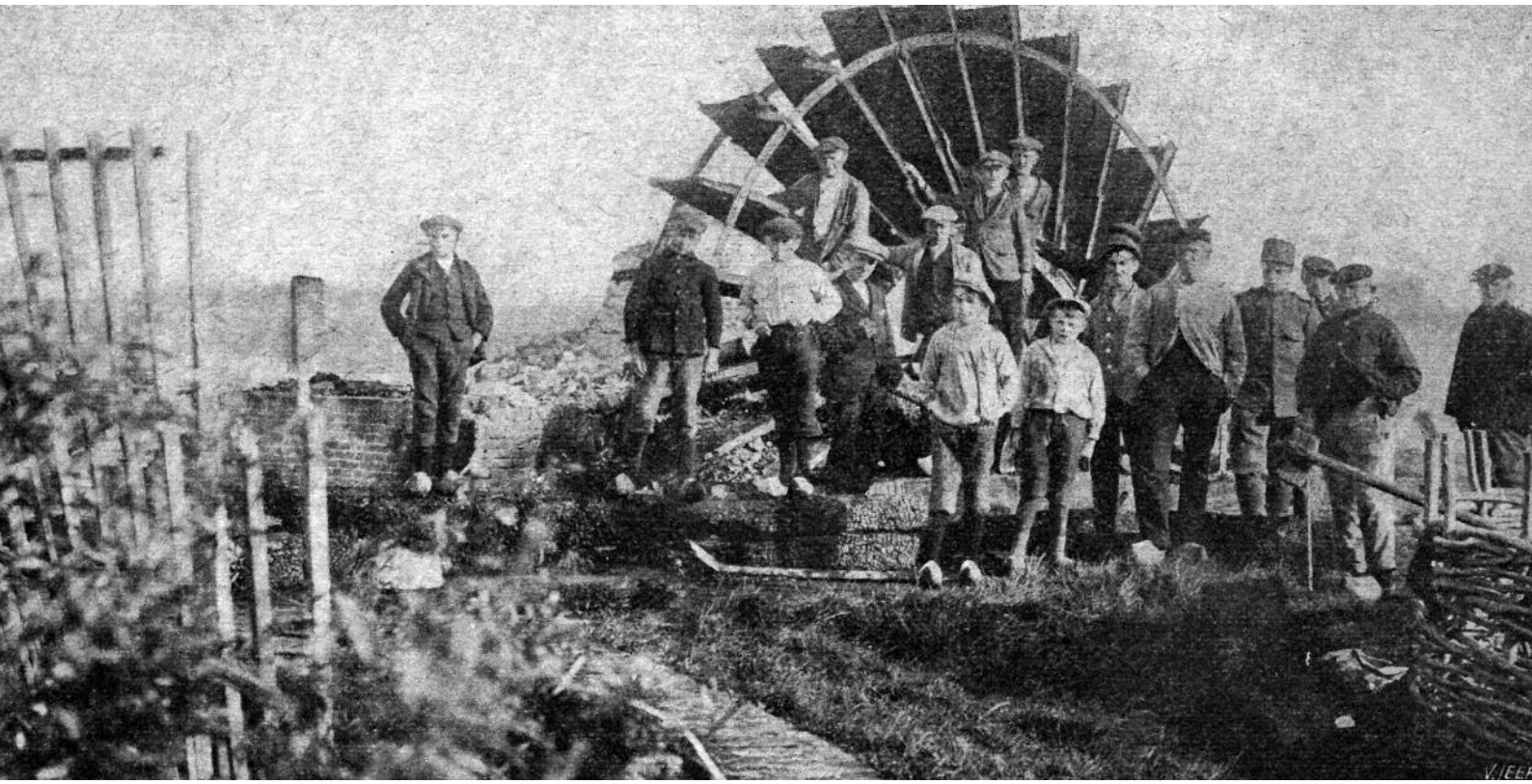

J.S. Bakker

1.

4.

Het **wonder** in de waard

Op zaterdag 27 maart stelde TV-presentatrice Anita Witzier, geboren en getogen in Groot-Ammers, aldaar de uit Ottoland afkomstige molen De Jonge Sophia in bedrijf. In Ottoland was de molen ten dode opgeschreven; in Groot-Ammers komt hij opnieuw tot leven. En hoe...

De twintigste eeuw bracht De Jonge Sophia niet veel goeds. Het leggen van een 15½ pk petroleummotor in 1895 betekent de eerste stap weg van het eeuwenoude windmolenaarsbedrijf. Na een blikseminslag omstreeks 1915 verdwijnt een roe en dat betekent het einde van het windmolenaarsbedrijf, al wordt er bij een goede wind soms nog met één roe gemalen. In 1926 wordt er pal naast de molen een houten graanpakhuis geplaatst en bij die gelegenheid werd vermoedelijk de molen onttakeld. Het molenaarsbedrijf van de Gebr. Kooiman groeide uit tot een moderne mengvoederfabriek, die evenwel de liquidatie van de Mengkombinatie, een bundeling van mengvoederbedrijven in de waarden niet overleefde. De fabriek werd gesloopt, maar wonder boven wonder overleefde de molenromp de sloop als een soort reclamezuil voor een autobedrijf. Desondanks werd sloop in oktober 1999 weer actueel. Dankzij werkelijk een 'last-minute-actie' weet een groep molenliefhebbers uit de Alblasserwaard het achtkant op 6 november 1999 veilig te stellen bij het Ooievaarsdorp Liesveld, waar ook de definitieve plaats van deze bijzondere korenmolen wordt gevonden. Dankzij materiële en financiële steun van buitenaf slaagt de werkgroep voor De Jonge Sophia erin de molen snel weer aan het draaien te krijgen, buiten het gebruikelijke circuit om. Op 6 oktober 2001 wordt het achtkant op de nieuwe onderbouw geplaatst en vervolgens geheel gerestaureerd door de firma De Gelder. De staat van het achtkant was ronduit slecht. De molenmakers weten het achtkant nieuwe sterkte te geven met een maximaal behoud van historisch materiaal: 'verstelwerk' uit de hoge kunst. In de werkplaats van De Gelder aan de Planetenlaan in Nieuw-Lekkerland wordt een nieuwe kap gemaakt, welke op 27 december 2003 wordt geplaatst. Tevens worden dan de nieuwe Vaags-roeden gestoken. Op 19 februari 2004 draait de molen weer; voor het eerst na tachtig jaar. Op 27 maart 2004 volgt dan de ingebruikstelling door Anita Witzier. Daarmee is de molen nog niet compleet, want het binnenwerk van deze unieke 'vermomde wip' ontbreekt nog, het geld ervoor helaas ook. Niet alleen deze bijzondere molen, maar ook de prestatie die hier is verricht verdienen de kroon op het werk: een complete molen.

2.

1. Onder grote belangstelling werd De jonge Sophia op 27 maart 2004 officieel geopend (alle foto's J.L.J. Tersteeg).

2. De Werkgroep De Jonge Sophia heeft het onmogelijke gerealiseerd; v.l.n.r.: Sj.J. Veerman, A. Hoek, A.A. Schouten, J. de Vries en A. Van der Perk.

3.

5.

6.

7.

3. Ter herinnering aan de redding van de molen werd op 27 maart een gevelsteen met de namen van de leden van de werkgroep onthuld door het wegtrekken van een zak uit de vroegere korenmolen van Groot-Ammers, De Pauw, waarvan juist in diezelfde tijd de laatste resten werden gesloopt.

4. Anita Witzier lichtte niet alleen de vang, maar legde ook het laatste stukje zeil voor.

5. Het lichten van de vang door Anita Witzier met assistentie van Aad Schouten.

6. Het onthullen van de steen met de initialen A.K.M. (Andries Kooiman) en het jaartal 1856 door twee nazaten van deze molenaar.

7. De Jonge Sophia verjongd.

Quo vadis?

De gebruikelijke weg bij het behoud c.q. restauratie van een molen begint bij de bescherming in de vorm van plaatsing op de een of andere monumentenlijst. Dit opent dan de weg voor restauratie c.q. de financiering ervan. De restauratieprocedure wordt dan ingezet met planontwikkeling, waarna de goedkeuring van de betrokken overheden wordt aangevraagd en natuurlijk ook de subsidiëring. In de praktijk is dat een moeizaam en langdurig traject, wat een ultiem beroep doet op het geduld en het doorzettingsvermogen van de mensen achter de molen, die zich ook nog eens gesteld zien voor de opgave om het eigenaarsaandeel en niet gesubsidieerd werk op te brengen.
Als De Jonge Sophia langs bovenvermelde route gerestaureerd had moeten worden dan mag men zich wel afvragen of de molen er ooit gekomen zou zijn. Het heeft er veel van weg, dat deze molen alleen behouden is dankzij een alternatieve weg, gekenmerkt door doortastend optreden langs korte lijnen en een bijzonder snel en goed ontwikkeld efficiënt netwerk van mensen, organisaties en bedrijven. Het 'aanleunen' tegen de overheid is hier, vooral in financieel opzicht, minimaal geweest. Dat was niet zozeer een keus uit vrije wil, maar bittere noodzaak om snel en slagvaardig te kunnen handelen. Het gebruikelijke restauratiecircuit was voor deze molen zo log en kostbaar dat men noodgedwongen de toevlucht nam tot een totaal andere aanpak. Ook ontbrak eenvoudig de tijd om de molen via het bekende circuit te restaureren.
Zo is de redding van De Jonge Sophia een teken aan de wand. Elders in dit blad maakt Jan den Besten duidelijk aan de hand van de Noordse Wip, dat er tussen 1976 en 2004 een factor in de orde van twintig zit in de kostenstijging van een molenrestauratie. Nu betreft dit ook een incidenteel en hooguit indicatief geval en dat is daarom zeker niet maatstafgevend, net zo min als De Jonge Sophia dat is. Dat er iets wringt is wel duidelijk.
Toch kan men zich afvragen hoe het staat en in de toekomst gaat met molenrestauraties, zeker ook gelet op de bestedingsbeperkingen bij de overheden. Blijven molenrestauraties beheersbaar of ontstaat er een soort tweedeling in have's en have's-not? In dit korte bestek kan hier onmogelijk op in worden gegaan. Een onderwerp wellicht voor een Contactdag van De Hollandsche Molen?
jsb.

De verkommerde Jonge Sophia als onderdeel van een mengvoederfabriek in Ottoland. Die situatie is in het licht van die van nu onvoorstelbaar, maar omgekeerd net zo goed!

Nogmaals DE OVERKUIP

Naar aanleiding van het artikel 'De Overkuip' in *Molenwereld* 2004-4-171 reageren de heren Van Doornik uit Westernieland en Van Hoorn uit Spaarndam op de veronderstelling dat de molen in Moriaanshoofd waarschijnlijk de enige molen is die nog een overkuip heeft. Beide wijzen op de molen Eva in Usquert die ook nog een overkuip heeft. De heer Van Doornik schrijft:
'De forse achtkante stellingmolen Eva in Usquert (Gr.) heeft ook een overkuip, welke is opgebouwd uit witte vertikale plankjes die over de de buitenkant van de eigenlijke kuip aan de kap is bevestigd. Het komt al voor op oude foto's uit de jaren vijftig en tijdens de laatste restauraties is deze overkuip in ere gebleven. De kap kruit op een Engels kruiwerk. Het is natuurlijk een opvallende verschijning.'

Beide heren hebben volkomen gelijk, al laten oudere foto's zien, dat de kuip van de Eva omstreeks 1960 toch anders was met losse plankjes tussen de roosterhouten. Hoe de situatie voor de restauratie van 1953-1956 was weet ik niet. De ronde overkuip, zoals nu aanwezig dateert van de restauratie van 2000. Het is heel goed mogelijk dat hiermee de historische situatie is hersteld. Dergelijke overkuipen komen in Oost-Friesland meer voor en hangen daar samen met de aanwezigheid van zelfkruiing. Zoals bekend had de molen in Usquert ook gedurende een tijd zelfkruiing en had daarom ook zo'n overkuip die waarschijnlijk bij de restauratie van 2000 in ere is hersteld. **jsb.**

De Eva met plankjes tussen de roosterhouten omstreeks 1960 (foto coll. jsb).

Plaatsing van de nieuwe kap op de molen van Usquert op 18 december 2000 met de duidelijk ronde overkuip (foto M.E. van Doornik)

N·V·V·M

Nederlandse
Vereniging
van
Molenmakers

Molens restaureren en onderhouden vraagt om vakmanschap en jarenlange ervaring.
Die vindt u bij de leden van de Nederlandse Vereniging van Molenmakers.
De bedrijven die het logo van de NVVM voeren staan borg voor.....

kwaliteit en deskundigheid.

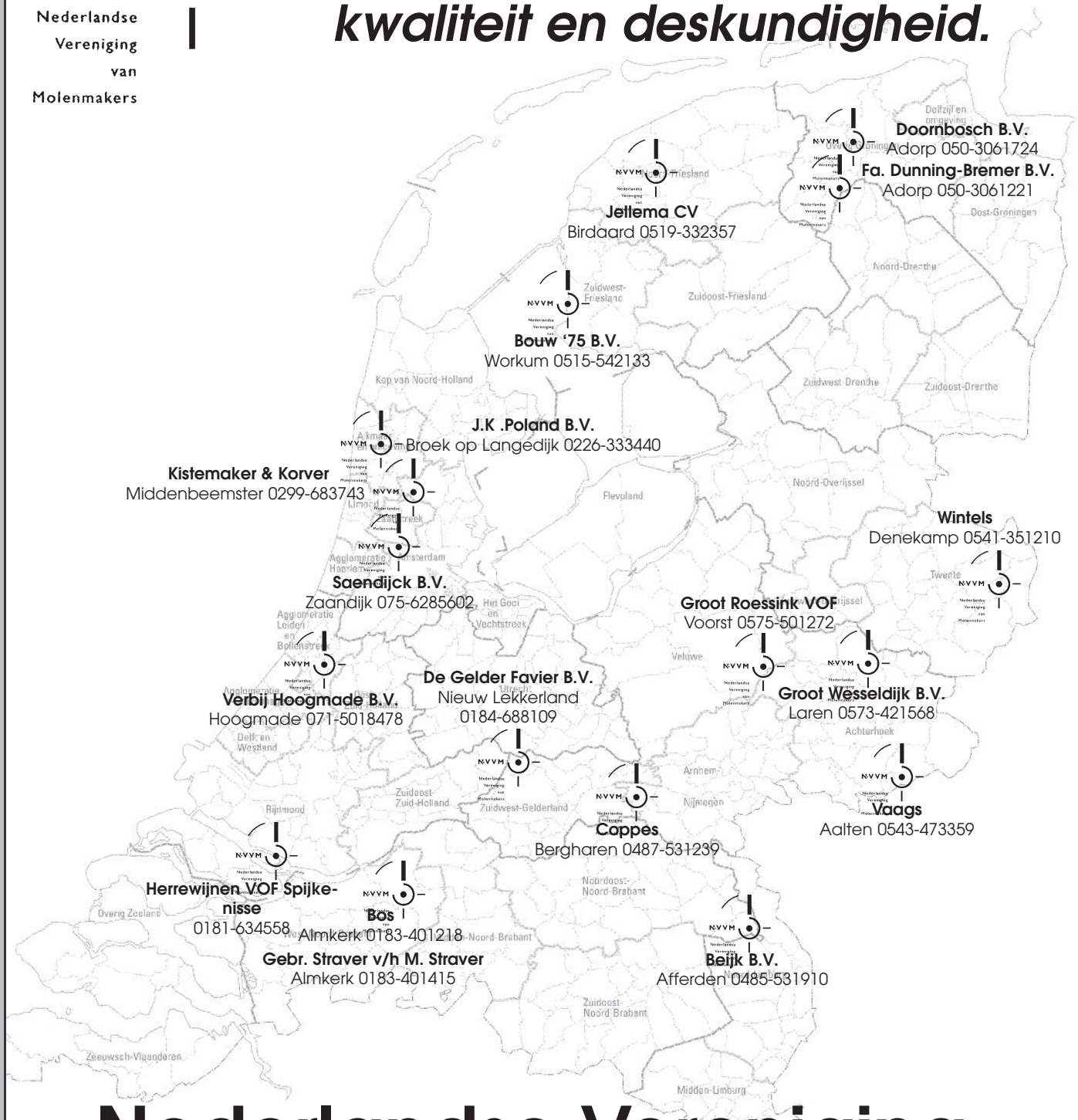

Nederlandse Vereniging Van Molenmakers

NVVM-molenmakers actief

N·V·V·M
Nederlandse
Vereniging
van
Molenmakers

Gelder
molenmakers- en
aannemersbedrijf De Gelder B.V.

Het plaatsen van de kap op de molen van Oostvoorne. De kap is voorzien van EPDM. Let ook op de goot rond de kap en op de windpeluw (foto Herrewijnen).

Aan meerdere molens van de Stichting tot Instandhouding van Molens in de Alblasser-waard en de Vijfheerenlanden werd het jaarlijkse onderhoudswerk uitgevoerd.
Met de uitvoering van groot onderhoud aan de Prinsenmolen te Rotterdam-Hillegersberg is een aanvang gemaakt. De korte spruit, de korte schoren, een deel van de overring worden vervangen, terwijl het windpeluw en de voeghoutkoppen polymeerchemisch hersteld zullen worden.
Bij De Roode Leeuw in Gouda werd onderhoudswerk gedaan aan het gevlucht en de kapbekleding.

Molenmakery Herrewynen

Behalve ons vaste onderhoud hebben we aan de molen van Oostvoorne gewerkt. Op vrijdag 19 Maart is de kap geplaatst en de staart aangehangen. Helaas konden door de harde wind de roeden niet gestoken worden. Dit is gedaan op vrijdag 2 April.
Intussen is de molen opgehekt. Binnenkort kan hij dus draaien wat ook met molendag de bedoeling is. Dan is er sinds de jaren `60 in Oostvoorne weer een molen die draaivaardig is. Het maalvaardig maken van de molen met twee nieuwe koppels stenen volgt erna.
Voor zover ons bekend is dit de eerste molen met verticale potdekseling waarop EPDM is gemaakt. Dit dakbedekkingsmateriaal wordt door de fabriek veertig jaar gegarandeerd en behoeft geen onderhoud. Tevens is langs de kaprand en aan de voorzijde bij de windpeluw een goot bevestigt van RVS met een afvoer langs de staart waar ook de toevoer van de droge sprinkler eveneens in RVS uitgevoerd zich bevindt.
Bij de uitvoerring van deze werkzaamheden is getracht het karakter van de molen te behouden zoals ook de oude kleurstelling. Over dit laatste later meer.

VAAGS molenwerken

Op vrijdag 13 februari werden de nieuwe roeden (no. 94 en 95, 22 m) gestoken in molen De Hazewind te Gieten. Die zelfde dag werden ook de nieuwe fokken aangebracht. In de week daarop is de rest van de ophekking aangebracht en het werk opgeleverd. Op 8 maart werd de gerestaureerde kap van de molen in Dinklage(D) er weer op gezet. De staart en wieken liggen klaar voor montage. Nadat een Duitse aannemer de stelling weer heeft aangebracht, kunnen wij verder. Als het allemaal heeft meegezeten dan draait en maalt de molen alweer vanaf 1 mei. Aan de Rosoliemolen in het Nederlands Openluchtmuseum wordt flink doorgewerkt. De kollergang is al grotendeels klaar en ook weer opgesteld. Ook het slagwerk schiet lekker op. De gemaakte afspraken zullen ruimschoots gehaald worden. De reconstructie van de Bouwhofmolen in Ugchelen is voltooid. Het waterschap zal nu de beek weer aanbrengen zodat het waterrad ook weer draaien zal. In de werkplaats worden de nieuwe roeden (No. 96 en 97 voor molen Nooitgedacht te Veenoord van de nieuwe ophekking voorzien. Ook is gestart met de voorbereidingen ten behoeve van de nieuwe stelling voor deze molen. Natuurlijk zijn er verder diverse molens bezocht voor onderhoudswerkzaamheden.
In maart werd ook het contract getekend

Het nieuwe rad aan de Bouwhofmolen in Apeldoorn-Ugchelen (foto Vaags Molenwerken).

Onder: De Bosmolen heeft in de Lagenwaardsepolder de ruimte (foto Verbij Hoogmade BV).

De nieuwe houten as voor de molen in Geneva (USA) (foto Verbij Hoogmade BV).

t.b.v. de bouw van een windmolen in Israël. Het gaat om een 'mediterraan' type waarvoor wij de kap, de wieken en het binnenwerk zullen leveren. Ook het gehele ontwerp komt uit onze tekenkamer. De stenen romp zal door een plaatselijke aannemer gebouwd worden. De voorbereidingen voor deze klus zijn inmiddels in volle gang.
VAAGS molentechniek is gestart met de productie van de roeden voor molen De Leyen in Staphorst (no. 99 en 100). Voor diverse molenmakers zijn in totaal een tiental stalen kruivloeren in productie. Ook staan er enkele smeden al weken lang aan het kolenvuur ten behoeve van het smeedwerk voor de Rosoliemolen. Daarnaast werd er een stalen lange spruit gemaakt voor molen De 1200 Roe te Amsterdam. Molenmaker J.K. Poland BV zal deze spruit geleverd krijgen en te zijner tijd aanbrengen.

VERBIJ HOOGMADE BV
MOLENMAKERSBEDRIJF SINDS 1868

Aan diverse molens zijn onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd. Bij de Zijllaanmolen te Leiderdorp zijn dakkisten hersteld en de roeden vernieuwd. Aan molen De Hoop in Ouddorp zijn vier enden fokken vervangen en diverse andere kleine onderhoudsklussen uitgevoerd.
Van de molen van de Klaas Hennepoelpolder te Warmond is de fundering gemaakt en de molen recht gezet. Hij stond 30 cm scheef en is door middel van een zelf ontwikkeld systeem recht gevijzeld.
Verder zijn er houten borstroeden, een nieuwe houten bovenas en nieuwe staart en schoren gemaakt voor de Fabyan molen in Geneva, USA en inmiddels verscheept. Op 12 april is begonnen met de opbouw op locatie. Bij de Fabyan molen zelf zijn inmiddels alle shingles van het achtkant vervangen en is de stellingconstructie gerestaureerd. Tevens wordt de kap van nieuwe shingles voorzien.
De laatste werkzaamheden aan de verplaatste Bosmolen zijn afgerond en de molen is opgeleverd. Hij heeft op 19 maart voor het eerst water gemalen uit de Lagenwaardse polder
Verder is in de werkplaats de overring gemaakt en het kruiwerk in elkaar gezet van de Murphy molen te San Francisco, USA.

ZOEKER

De laatste foto van de molen uit 1923, nog voor de sloop, met molenaarshuis en de drie vrouwelijke molenaars er voor (foto coll. J. den Besten)

Met de veronderstelling dat de 'Zoeker' in het aprilnummer 'wel eens niet ver van bovengenoemde (Wilnisser) molen kon hebben gestaan, aangezien alles wijst op wipmolen uit het Utrechts-Hollandse grensgebied' zaten we er niet ver naast, getuige een reactie van de heer J. Hofstra uit Aalsmeer: 'De betreffende foto is van de Noordse wip van de Noorderbuurtsche polder aan de Kromme Mijdrecht, dus eigenlijk Zuid-Holland. De molen op de achtergrond is de Wilnissermolen (jsb). Jan Lunenburg vermelde van deze molen: 'Noordse Wip aan de Kromme Mijdrecht anno 1673, vroeger bemalen door de familie Maarseveen, eerder Koolmoes. Heeft kop afgemalen.' De ondertoren bestaat nog. Er ligt ook een ijzeren bovenas naast die molenmaker Van Beek heeft geleverd i.v.m. herbouw plannen die niet zijn doorgegaan.'

We danken de heer Hofstra hartelijk voor zijn informatie. De Gecombineerde Noordschebuurter- en Voordijkschepolders waren in totaal 430 ha groot (311 ha voor de Noordschebuurt en 119 ha voor Voordijk). De molen stond aan de Kromme Mijdrecht, de provinciescheiding tussen Zuid-Holland en Utrecht en had een vlucht van 24,18 m. Het scheprad was in 1903 vernieuwd en had een diameter van 4,94 m bij een schoepbreedte van 56 cm. Als bouwjaar wordt ook 1624 genoemd.

In 1923 werd naast de molen een door Stokvis geleverde windmotor gebouwd , waarna de molen in 1924 werd gesloopt op de ondertoren na welke vervolgens werd gebruikt als stal. De windmotor kwam in 1940 buiten gebruik door de stichting van een elektrisch gemaal.

Ing. J. den Besten uit Loenen a/d Vecht bevestigt dit in een uitvoerige en wel zeer informatieve reactie die wij graag in zijn geheel opnemen:

'De 'Zoeker' uit *Molenwereld* nr.4 van april '04 was voor mij wel een zeer bekend exemplaar en ook als foto in m'n archief aanwezig.

Wat is namelijk het geval? Toen ik in 1969 op verzoek van Arie de Koning van De Hollandsche Molen als allereerste instructeur en ex freelance-beroepsmolenaar met een groep leerling-molenaars startte (direct gevolgd door Jo Vooren en ir. Mans) was een van de mensen uit de eerste groep Jan Douwes Isema. Jan kocht in 1968 een zeer vervallen wipmolentoren in Noorden, die als varkenshok in gebruik was en die hij heel degelijk als woning restaureerde. Het was het restant van de Noordse Molen van de Noorderbuurtsche Polder, groot ca. 445 ha.

Jan verzamelde toen alles uit de archieven en van nazaten van de laatste molenaars etc. over de molen, waarvan hij ook mij kopieën gaf.

De toren dateert uit 1624. In 1924 werd het bovenhuis en gaandewerk gesloopt en werd de toren als stal in gebruik genomen. Naast de molentoren werd een grote windmotor gebouwd met vijzel.

De molen had 24,80 m vlucht en ca. 1,30 m opvoerhoogte.

Op Jan's verzoek werd door mij in 1976 een tekening voor een te plaatsen bovenhuis gemaakt, geheel naar het nog bestaande bestek van het nieuwe bovenhuis dat deze molen in 1876 kreeg, na neerstorten van het oude bovenhuis door onbesuisd hard malen door de molenaar, omdat de boeren steeds maar zeurden over te langzaam malen en de molenaar dit spuugzat was!

Nadat Jan rond 1978 de windmotor sloopte en afvoerde, werd op de degelijke betonnen onderbouw ervan een woning gebouwd. Naar een zelfde foto maakte Jan een montagefoto met bovenhuis op de toren, waarvan we een krantenfoto weergeven. Alle bouwtekeningen van de molen en woning zijn nog steeds in ons archief. Aan het plan 'Restauratie Wip-Watermolen; De Noordse Wip' door Jan Douwes-Isema, van november 1978 ontlenen we onderstaande kroniek betreffende de molenhistorie.

Naar ons plan van 1976 voor het bovenhuis met as en roeden etc. werd door molenmaker Piet van Beek een offerte ingediend van / 40.434,40. Nu na 28 jaar zouden we hetzelfde bedrag met 10 moeten vermenigvuldigen en dan een €-teken er voor moeten zetten; ergo 22 x zo duur!

De gerestaureerde en tot woning verbouwde toren omstreeks 1972 (foto Jan Douwes Isema).

Ook had Jan van Piet van Beek de bovenas gekocht van de in juni 1969 door Van Beek gesloopte Zeeuwse korenmolen De Graanhalm in Wissenkerke en naar de Noordse Wip vervoerd. Hij kan er nog wel liggen. Ik weet het niet.

Het verwezenlijken van het molencompleteringsplan kon echter jammer genoeg geen doorgang vinden vanwege het ontbreken van elke financiële steun. En naar ik meen zijn Jan Douwes-Isema en partner Christine Langerhorst naar elders verhuisd na verkoop van het molencomplex.'

Wij danken uiteraard ook de heer Den Besten hartelijk voor zijn reactie. Dat geldt ook voor de heren P. van den Bosch van de Aarlanderveense bovenmolen en Esselink uit Delft die in de molen ook de Noordse Wip hebben herkend. Van den Bosch komt ook terug op de suggestie van de heer Esselink, dat de 'Zoeker' in

het maartnummer de Wilnissermolen is en schrijft: dat 'kan wel kloppen, want ik heb een foto van een dijkdoorbraak in 1928 van de polder Noordsche Buurt ten noorden van de Amerikaan, en op de achtergrond staat de Wilnissermolen zonder wiekenkruis'.

Kroniek Noordse Wip

1624 aan de 'Cromme Mydreght' wordt, ten behoeve van de waterhuishouding, opgericht een Wip-Watermolen, seinmolen in de keten Amsterdam-Utrecht; waarnaast wordt gebouwd een molenaarswoning.

± 1875 vinden we als molenaar een zekere Koolmoes op de 'Noordse Wip', wiens zoon in zijn afwezigheid door volstrekt onoordeelkundig gebruik tijdens een hevige storm de molen onklaar maakt, zelfs zo erg, dat een geheel nieuwe 'bovenkop' met wieken op de molen moet worden geplaatst (het bestek hiervan is bewaard gebleven en dient thans (1978)voor basis bij restauratie) Molenaar Koolmoes vindt door dit voorval zijn werkkring beëindigd en wordt opgevolgd door;

± 1890 molenaar Van Maarsseveen, molenaar voor de polder Noordse buurt. Molenaar van Maarsseveen heeft drie dochters welke dochters, wanneer hij wordt gepensioneerd met de zorg voor de molen worden belast. Dit blijkt een hele zorg te zijn, zeker wanneer ook zij in leeftijd vorderen.

1923 Ten behoeve van een correcte waterhuishouding wordt opgericht een Amerikaanse Windmolen, zeer dicht naast de oorspronkelijke Wip- Watermolen. Het blijkt noodzakelijk da 'kop' van genoemde Wip- Watermolen te verwijderen. Voordat dit geschiedt wordt eerst een foto gemaakt van de huidige situatie.
Op het perceel bevinden zich dan drie opstallen, een Wip-Watermolen, een molenaars-woning, een Amerikaanse Windmolen.

1953 De dames van Maarsseveen zijn vertrokken naar het dorp Noorden, ene Van de Zaan heeft de zorg voor de waterhuishouding in de polder overgenomen.
De oorspronkelijke molenaarswoning verkeert in zeer slechte staat, er wordt een nieuwe gebouwd enkele honderden meters verderop, naast een aldaar gelegen motorgemaal van de polder: Noorter Buurtsche Polders.
Omdat de destijds opgerichte Amerikaanse windmolen zelfkruiend is, is de zorg hiervoor tot een minimum beperkt.

1955 de molenaarswoning is, gezien zijn bouwvallige staat, afgebroken, hetgeen tevens de passage over de dijk ten goede komt.

1968 de heer Douwes Isema koopt van de Polder Noordse Buurt een perceel grond, waarop het restant van een Wip- Watermolen. Er wordt een plan opgesteld voor algehele restauratie van deze molen.

1975 de heer Douwes Isema koopt van de Polder Noordse Buurt een tweede perceel grond, naast het zijne gelegen, waarop het restant van een Amerikaanse Windmolen. Lopende de onderhandelingen voor deze aankoop heeft de heer Douwes Isema de Amerikaanse Windmolen (voor zover mogelijk) gesloopt.
Er bestaat dan een goedgekeurd plan voor restauratie van 'de Noordse Wip'; een Wip-Watermolen uit 1624.
In dit plan is opgenomen een molenaarswoning, welke ruimschoots plaats biedt aan het gezin Douwes Isema.
Naast de wip- watermolen werd inmiddels een berging gecreëerd.

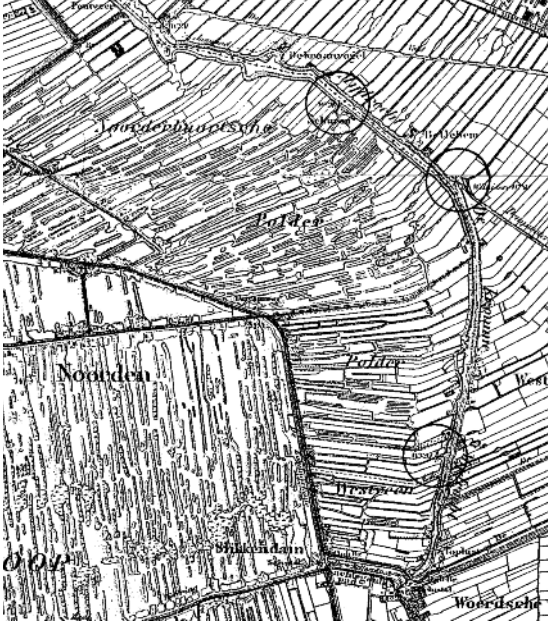

**Kopie van twee aan elkaar gehechte topografische kaarten nrs. 404 en 424 op schaal 1 : 25.000 uit 1881.
De bovenste cirkel omvat de Noordse Wip aan de zuidwestkant van de Kromme Mijdrecht en de middelste cirkel is de Wilnisser Watermolen, een achtkant, die in de verte op de 'Zoeker'-foto voorkomt en aan de noordoostkant van de Kromme Mijdrecht stond. De onderste cirkel tenslotte omvat de nog bestaande Westveense Wip, bij Woerdens Verlaat. Op de kaart zijn nog heel wat meer verdwenen watermolens te vinden tenslotte.**

De nieuwe foto dateert uit het laatste oorlogsjaar en zou door een Schotse soldaat zijn genomen. De soldaten op de foto dragen evenwel Duitse uniformen. De foto zou in Noord-Brabant genomen zijn, maar aangrenzend Limburg is uiteraard niet onmogelijk. Maar om welke molen gaat het precies?

Reacties a.u.b. te richten aan de redactie van de Molenwereld, Moerdijkstraat 39, 2751 BE Moerkapelle, fax 079-5931303, e-mail: jsbakker@molenwereld.nl

De gerestaureerde toren met er naast de woning op de fundering van de windmotor, vanaf de landzijde gezien.(foto Jan Douwes Isema).

Ing. P.W.E.A. van Bussel uit Eindhoven reageert naar aanleiding van de recensie van het boek 'Kurt Bilau' in het januarinummer en gaat daarbij in op het vaak gehoorde (en vertelde) verhaal over het geweigerde octrooi voor het wieksysteem van zijn vader.

Van Bussel en Bilau

De molen van Ovezande in de Nederlandse editie van het boek van Bilau: Windmolenbouw voorheen en thans.

'In publicaties over wiekverbeteringen worden vaak vergelijkingen tussen verschillende uitvoeringen gegeven. Als daarbij een octrooi aan de orde komt is meer dan eens gesuggereerd dat Chris. van Bussel een octrooi op zijn wieken zou hebben aangevraagd.
Hierover wil ik graag het volgende opmerken.
Bij mijn weten heeft Chris. van Bussel nooit een dergelijke aanvraag ingediend. In zijn nalatenschap heb ik destijds geen beschrijving, geïllustreerd met tekeningen gevonden, die voor een octrooi-aanvraag kon worden gebruikt.

Zijn relatie met Dekker

Het is bekend dat Van Bussel in de jaren dertig met Dekker heeft samengewerkt. Samen hebben zij propaganda gevoerd voor een verbeterde windmolen, Zowel in Nederland als in Vlaanderen. Een aspect daarvan was het organiseren van vakexcursies naar verbeterde molens.
Chris. van Bussel was in de jaren dertig secretaris van de R.K. Limburgsche Molenaarsbond en had in Weert een florerend maalbedrijf. Hij had bovendien ervaring opgedaan in de meelindustrie en als windmolenaar na een opleiding tot onderwijzer gevolgd te hebben. In die jaren werd hij vaak om advies gevraagd bij vernieuwing of verbetering van molenaarsbedrijven. Van de ontwerpen zijn nog enkele blauwdrukken bewaard gebleven.
Door zijn toedoen werden o.a. in de jaren dertig kort na elkaar relatief veel molens in Midden- en Noord-Limburg van Dekkerwieken voorzien. Hij was ook op de hoogte van een aantal nadelen, die tot een andere vormgeving en materiaalkeuze hebben geleid.
Door zijn relatie met Dekker was Van Bussel ook op de hoogte van de financiële lasten verbonden aan een octrooi, lasten die zeer zwaar op de schouders van Dekker drukten. Om die reden mag worden aangenomen dat hij in die crisisjaren geen stappen richting octrooi heeft ondernomen waaraan dergelijke financiële consequenties waren verbonden.
Bovendien was de naam 'Dekker' sterk met de stroomlijnwieken verweven, terwijl de toekomst van de Vanbusselwieken onzeker was.
Chris. van Bussel had toestemming van Dekker om van zijn octrooi gebruik te maken zonder daarvoor rechten te moeten betalen. Van Bussel was geen praktiserend molenmaker en ook zijn molenbouwbedrijf heeft daarvan geen gebruik gemaakt.

Verband met het Bilauprofiel

In het archief van Chris. van Bussel bevond zich o.a. het boek 'Windmolenbouw, Voorheen en Thans' van K. Bilau, vertaald door J.H. Rijnenberg. De Duitse uitgave is van november 1934. De vertaalde is niet gedateerd. Daarin staat een afbeelding van de eerste Nederlandse molen met Bilau-wieken, n.l. de achtkante molen van Ovezande (Zld.). Op de buitenroede van de molen werd het systeem in 1935 aangebracht.
Op bladzijde 81 van deze uitgave staat een gelijksoortige afbeelding als in de recensie over 'Kurt Bilau'; echter met een geprofileerde houten roede.
De mogelijkheid dat Van Bussel, die in 1933 de stroomlijnwieken op de molen van zijn broer in Eelen (B.) liet aanbrengen, de inhoud van het Reichspatent van Bilau verleend in november 1932 toen kende, waag ik te betwijfelen. Men was in die tijd niet zo algemeen en uitvoerig geïnformeerd als tegenwoordig.
In een eerdere theoretische verhandeling van K. Bilau is de vorm van de 'Ventikant' met of zonder klep zoals wij die nu kennen nog niet aan de orde. Tenslotte merk ik op dat de mij bekende 'Ventikanten' van Bilau-wieken met kleppen in Nederland en in het grensgebied een meer stroomlijnvormig profiel hebben, hetgeen van de Vanbusselwiek met zijn holle voorzijde niet gezegd kan worden'.

Advertentie in De Molenaar van 12 juni 1935 voor het wieksysteem Bilau.

Advertentie in De Molenaar van 12 juni 1935 voor de Duitse editie van het boek van Bilau.

de kracht van veelzijdigheid

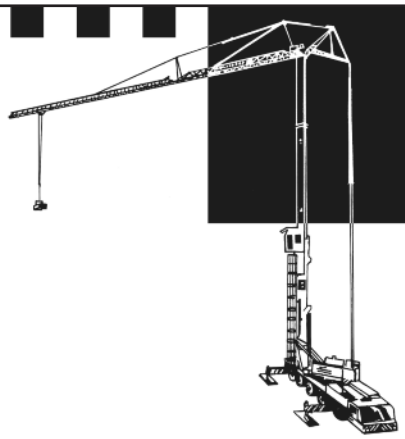

VCA**

ISO 9001

kraanbedrijf
NEDERHOFF
Gouda 0182 - 565 555
www.nederhoff.nl

voor alle ZEKERHEID!

De OBM Speciaal voor Molenaars is al meer dan 100 jaar gespecialiseerd in het verzekeren van molens en het mengvoederbedrijf. Zij is daarmee een maatschappij die u de zekerheid geeft van een goede verzekering. Een verzekeringsmaatschappij die u met raad en daad bijstaat. De OBM Speciaal voor Molenaars is er voor u. Voor een veilige dekking, tegen bescheiden premies.

Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij

SPECIAAL VOOR MOLENAARS

Singel 19, 7411 HV Deventer, tel.: 0570-612353, fax: 0570-611529

Zaanse Geschiedenissen

Veel meer dan nu het geval is legden mensen verklaringen af van uiteenlopende aard tegenover notarissen. Dat kon een juridische achtergrond hebben, maar hoefde niet eens. Het betekent, dat de protocollen van notarissen een rijke bron zijn voor de kennis van het sociale leven in vroeger dagen. Andersoortige getuigenverklaringen doen daar niet voor onder. Ron Couwenhoven zal veel lezers van dit blad bekend zijn als de man die vooral in aanvulling op het werk van Boorsma nog heel veel bijzonderheden over het verleden van Zaanse molens boven water heeft gehaald en voor dit doel vele meters Zaanse archieven heeft doorgeploegd. Zo kreeg hij tal van akten onder ogen met allerlei opmerkelijke zaken om niet te zeggen zeer opmerkelijke zaken. Het bracht hem ertoe om veel van deze verhalen te bundelen. Zo ontstond een 184 pagina's tellende paperback met een kleine dertig verhalen: *Zaanse Geschiedenissen, Waar gebeurde verhalen uit de achttiende eeuw*. Het zijn beslist niet allemaal molenverhalen, maar in een streek als de Zaanstreek speelden molens wel zo'n grote rol dat zij rijkelijk sporen hebben nagelaten en dat is in dit boek ook goed merkbaar. Natuurlijk zal de molenliefhebber vooral geïnteresseerd zijn in de molengeschiedenissen, maar het leven bestaat niet alleen uit molens. In zijn totaliteit geeft het boek inzicht in het maatschappelijk leven van de Zaanstreek in de achttiende eeuw en is doortrokken van een flinke scheut molens. Juist die combinatie doet weldadig aan. Al met al versterkt dit de achtergrond van het Zaanse molenreliëf. Zo is het verslag van een reis met een houtvlot van Dresden naar Hamburg geen molenverhaal; zwendelverhalen evenmin. Maar het hoort er allemaal wel bij. En passant ontrafelt Couwenhoven ook nog de identiteit van een molen. Je kunt bijna wel ruiken dat De Poep een scheldnaam is. De nu achterhaalde doopnaam voor deze snuifmolen in Zaandam-W is lieflijker: De Gekroonde Vrede. Tegenover deze molen stond De Poepin en dat zou dan De Stolp zijn geweest.
Eén Zaans misverstand blijkt hardnekkig te zijn. In het kielzog van Boorsma en Huslage noemt Couwenhoven rappé de goedkoopste snuifsoort. Het tegenovergestelde is het geval, het is de duurste soort, met de hand geraspt (vandaar de naam). Zo staat in de boekhouding van de molen De Lelie in Kralingen in 1873 de rappé voor 60 ct per ½ kg gewaardeerd; de zwarte snuif, de stelensnuif voor 7 ct!
Het boek is geïllustreerd met foto's en voorzien van registers op persoonsnamen; molen- en bedrijfsnamen plus een lijst bronvermeldingen.
Al met al een zeer lezenswaardig boek over een voltooid verleden.

De prijs van het boek bedraagt 18,50 euro. Dit is inclusief verzendkosten. *Zaanse Geschiedenissen* kan besteld worden door het overmaken van 18,50 euro op bankrekeningnr. 4114.70.078 t.n.v. Stichting Archief Ron Couwenhoven, Zaandam met vermelding van naam en adres.
jsb.

Nieuwe 'Op Molenpad' uitgave van Groningen

In maart 2004 is het 14e deeltje in de Op Molenpad-reeks toeristische molenboekjes van uitgeverij Hanova Media Productions verschijnen. Dit keer is in samenwerking met de vereniging Vrienden van de Groninger Molens en molenfotograaf Harmannus Noot uit Haren de nieuwe uitgave `Op Molenpad in de provincie Groningen' tot stand gekomen. Centraal hierin staan alle 85 nog bestaande koren-/pel- en poldermolens in de provincie. Van elke molen wordt naast een fraaie kleurenfoto een beschrijving gegeven van historie, (bouwkundige) bijzonderheden en bezoekinformatie. Mede door een viertal toeristische fietsroutes langs de beschreven molens kan dit 108 pagina's dikke A5-formaat boek dat in kleur is uitgevoerd met recht dienst doen als een doe-het-zelf rondleiding voor de toerist en tevens als up-to-date naslagwerk voor de molenliefhebber.

Maak nu voordelig kennis met de Op Molenpad serie: Alle lezers van *Molenwereld* kunnen nu via onderstaande aanbieding zonder portokosten kennismaken met deze dubbeldikke nieuwe uitgave voor € 12,-.
Op Molenpad in de provincie Groningen (85 koren-/pel- en poldermolens), ISBN 90-76947-10-4 (code GRO)

U kunt eventueel ook de tien al eerder verschenen Op Molenpad boekjes gelijktijdig zonder portokosten bestellen voor i 7,50 per deeltje:
Op Molenpad op de Veluwe (code VE); Op Molenpad in de Randstad (code RS); Op Molenpad in Drenthe (code DR); Op Molenpad in West-Brabant (code WB), Op Molenpad in Midden-Brabant (code MB); Op Molenpad in het Gelders Rivierengebied (code GR); Op Molenpad in de provincie Utrecht (code UT); Molens van Kinderdijk en de West-Alblasserwaard (code KWA); Op Molenpad in het Groene Hart van Holland (code GH); Op Molenpad in Zeeland-Noord (code ZN)

Alle bovenstaande titels zijn nu tijdelijk zonder portokosten te bestellen door overmaking van het genoemde bedrag en bestelcode op postgiro 6966832 t.n.v. Hanova Media Productions te Noordhoek. U ontvangt uw bestelling dan voor 1 april per post z.s.m. thuis.
Kijk op Internet (www.hanovamedia.nl) onder het kopje Uitgeverij molenboeken voor meer informatie over de beschreven titels of bel Hanova Media Productions, Vlasaard 28, 4758 SH Noordhoek (tel: 0168-405817. ***Hanova Media Productions.***

Molens Appingedam

In de eerste helft van 2005 zal het boek *De historie van boerderijen en molens in de gemeente Appingedam* verschijnen.
In dit boek wordt onder andere de historie van de tien molens van Apppingedam, waarvan er negen zijn verdwenen, zeer gedetailleerd beschreven. De beschrijvingen worden geïllustreerd met vele originele foto's uit het begin van de 20e eeuw. Een aantal daarvan zijn in kleur oftewel `ingekleurd'.
Voor de molenliefhebbers is dit stellig interessante informatie.
Uitgebreide informatie is te vinden op www.boerderijen-en-molenboek.nl
Op deze site kunnen belangstellenden meer informatie krijgen en/of eventueel een voorlopige bestelling plaatsen.
Het boek, geheel uitgevoerd in full color, zal in een beperkte oplage verschijnen en zal worden uitgegeven door de stichting `Boerderijen- en Molenboek gemeente Appingedam'.
Op dit moment is de prijs nog niet bekend.

Namens de stichting
Jan Evert Emmelkamp
Onderduikersstraat 86
9727 CZ Groningen
tel. 050 5266993/5267326
E-mail: JE.Emmelkamp@hetnet.nl

Sommige lezers attendeerden ons op enige onvolkomenheidjes, in het specialnummer *Van rompen en stompen* die wij maar al te graag hier rechtbreien. Ook zijn er nog enige belangrijke aanvullingen te melden.

2.05.01 Korenmolen te Maurik
Na de onttakeling gingen de kap en onderdelen van het gaande werk naar Ellewoutsdijk, waar in 1933/1934 korenmolen De Phoenix gebouwd werd na het afbranden van zijn voorganger op 17 oktober 1933, zodat de molen in Maurik eind 1933, begin 1934 onttakeld zal zijn. De nieuwe molen in Ellewoutsdijk werd in oktober 1944 bij beschietingen zwaar beschadigd en niet hersteld. (pag. 74)

2.09.02 Korenmolen te Nieuwvliet
De heer Weemaes uit Terneuzen wees er op dat het koppel vijftiender stenen in Het Vliegend Hert uit Brielle niet afkomstig is uit deze molen van Nieuwvliet, maar uit de nog bestaande grondzeiler. Dat heeft De Kramer daar destijds gekocht. In de romp van de baliemolen aan de Mettenijedijk liggen nog steeds twee koppels blauwe op de steenzolder. De tijd van de oplagen of kunststenen is blijkbaar aan deze molen volledig voorbijgegaan! Het 'pelwerk' heeft model gestaan voor de reconstructie in Retranchement. (pag. 84)

2.10.03 Korenmolen te Oosteind
Een aanvulling over de korenmolen van Oosteind kon in het februarinummer niet meer verwerkt worden. Om die reden volgt deze hieronder:
Op 22 januari 1890 vraagt J.M. Teurlings uit Tilburg vergunning om op het Oosteind een windkoren- en schorsmolen te mogen bouwen. Die vergunning wordt hem op 7 februari 1890 verleend door de gemeente Oosterhout. De molen zou op 6 augustus 1890 voor het eerst gemalen hebben.
Op 29 december 1908 werd er vergunning gekregen om een zuiggasmotor te plaatsen. Dat is een motor, waarbij eerst van antraciet gas wordt 'gekookt', zoals men wel zei, dat vervolgens als brandstof voor de motor dient. Het gold in die jaren als de voordeligste soort motoren in molenaarsbedrijven; maar er waren ook nadelen, met name het gas 'koken'.
In 1919 stichtte Teurlings een leerlooierij en ook daarna breidde het bedrijf zich gestadig uit Op 17 juli 1925 wordt de molen en de looierij overgenomen door Augustinus Adrianus van Gorp (geboren op 10 juli 1895 in Alphen en Riel, overleden te Oosteind op 8 juli 1954, 59 jaar oud). Hij trouwde op 7 februari 1923 met Marie Mathilde Claassen.

De korenmolen De Phoenix bij Ellewoutsdijk in vol bedrijf, helaas van korte duur. De rechts ver uitstekende balieligger en -staander zijn zo geconstrueerd in voor de passage van een vrachtwagen. De foto is ongeveer vanuit dezelfde richting genomen als de foto op de achterpagina van Molenwereld 2004-3 (foto coll. J. Broerse).

Reconstructietekening van de molen van Oosteind. De molen was minder hoog dan hier aangegeven. De balieliggers zaten oorspronkelijk net onder de donkere band ter hoogte van het schuine dak, terwijl de schoren begonnen ter hoogte van het platte dak (tekening coll. H. van Steenbergen)

Van Rompen en Stompen special

Op 5 september 1929 brandde de molen geheel uit. De molen wordt wel herbouwd, maar niet als windmolen. Op 18 oktober 1929 vroeg Van Gorp de oprichting van een graanmaalderij aan, die met behulp van een ruwoliemotor van 30 pk zou worden gedreven. De zolders in de molen werden weer aangebracht en er werd er gemalen met een koppel stenen op de tweede zolder, aangedreven door de motor.
In 1942 is er nog sprake geweest om de molen weer als windmolen in orde te maken wegens het steeds groter wordend tekort aan brandstof voor de motor. In plaats daarvan werd een elektromotor aangeschaft. De dieselmotor werd nu als reserve achter de hand gehouden. Behalve twee maalstoelen, beschikt van Gorp over een graanreiniger, twee mengmachines, een spits- en schilmachine en een centrifugaalbuil. De aanwezigheid van de laatste twee machines wijst ook op bloemfabricage. In 1952 werd er een hamermolen aangeschaft om veevoeder te malen. De spits- en schilmachine werd in 1956 verkocht. Waarschijnlijk is toen gestopt met de bloemfabricage en mogelijk zelfs met al het bakkersgemaal. Na het overlijden van A.A. van Gorp in 1954 zetten diens zoons Victor en Sjaak de zaak voort. In 1961 werd de molen overgenomen door Victor van Gorp en groeit het bedrijf verder uit tot een mengvoederfabriek (pag. 87)

3.09.02 Korenmolen te Overslag
De heer Weemaes uit Terneuzen wees er ook op dat bij deze molen plaats- en gemeentenaam zijn verwisseld: uiteraard is Terneuzen de gemeente- en Overslag de plaatsnaam. (pag. 102)

3.08.04 en 4.08.9 Poldermolens No. 5 en No. 6 van de polder De Honderd Morgen of Wilde Veenen bij Moerkapelle
De heer J. Hofstra uit Aalsmeer verbaasde zich over de opgegeven vlucht van deze molens, 26,30 m. Hij dacht dat de molens kleiner waren. Die 26,30 m had ik (jsb) klakkeloos overgenomen uit het bekende standaardwerk van Teixeira de Mattos over de polders van Zuid-Holland. Dit blijkt inderdaad niet juist. Een staatje uit 1847 in het polderarchief geeft voor beide vijzelmolens 81 voet vlucht, ofwel 25,43 m. De heer Hofstra vond zelf in het archief van roedenfabrikant Gebr. B. Pot de levering van twee roeden, no. 1338 en no. 1483 met een lengte van respectievelijk 25 en 25,08 m. Het verschil met de opgaven van Pot mag geen naam hebben. Die opgave is wellicht gebaseerd op 80 voet, 25,12 m. (pag. 101 en 115)

J.S. Bakker

Zaterdag 20 maart werd de jaarlijkse Algemene Vergadering van de Vereniging De Hollandsche Molen gehouden in het Koninklijk Instituut voor de Tropen te Amsterdam.

Jaarvergadering

van De Hollandsche Molen

Als gebruikelijk kwamen 's morgens de huishoudelijke zaken van de vereniging aan de orde. Mevrouw mr. T. Faber-de Heer verliet het bestuur en mevrouw dr. H. Kaag-van der Boon en de heer J.A. Heemskerk werden tot lid van het bestuur benoemd. Er werd een kort jaarverslag voorgelezen, waarna de penningmeester opening van zaken gaf over het afgelopen jaar. Een mijlpaal was de viering van het tachtig-jarig jubileum met als sluitstuk een symposium op 7 november in het KIT. Biotoop en veiligheid blijven continu de aandacht vragen.
Alle goede bedoelingen en inspanningen ten spijt liep het ledenaantal weer terug: het daalde van 5347 per 1 januari 2003 tot 5293 aan het begin van 2004. Hopelijk keert de tijdens deze ledenvergadering gestarte ledenwerfcampagne het tij.

Met de oorkonde van Stichting Molengiftenfonds voor Vernuft en Volharding poseren, v.l.n.r.: de heer Visser, mevrouw Scholten en het bestuur van de Stichting Levende Molens (mevrouw Munnik en de heren Bastiaans, Van Eekelen en Verpaalen).

Certificaten van verdienste

Tijdens de jaarvergadering werden twee Certificaten van Verdienste uitgereikt aan personen die zich op bijzondere manier onderscheiden hebben bij de zorg voor molens. Dit jaar gingen deze certificaten naar de heren C. Otter uit Schagerbrug en J. Korf uit Groningen.

De heer Otter is molenaar op de Zijper Molen D te Schagerbrug. Hij kocht deze molen in 1979 en ging er in wonen, De binnenkruier verkeerde toen in zeer slechte staat. De heer Otter heeft zich materieel en financieel bijzonder ingespannen om de molen weer in maalvaardige staat te restaureren. De omvangrijke restauratie werd in fasen uitgevoerd en afgerond in 1988. Inmiddels was hij begonnen aan de opleiding tot vrijwillige molenaar en behaalde in 1989 het diploma. Sindsdien laat hij de molen regelmatig draaien en malen. In 1999 verkoopt hij de molen aan de Stichting De Zijper Molens maar blijft wel de molen bewonen en bemalen. De heer Otter moet nu vanwege gezondheidsredenen helaas de molen verlaten.

De heer Korf is vrijwillige molenaar op molen De Leeuw te Zeerijp. Dankzij snel en kordaat optreden heeft de heer J. Korf op 18 november 2003 voorkomen dat molen De Leeuw te Zeerijp in vlammen opging. Korf, die vrijwillige molenaar is op deze molen, wist vonken die vanuit een nabijgelegen brandend huis naar de molen waaide te verdrijven door'vonken te malen' (zie *Molenwereld* 2003-12-337).

Vernuft en volharding

De Stichting Molengiftenfonds voor Vernuft en Volharding ontstond uit de wens om mensen of instellingen te onderscheiden die op een bijzondere wijze vernuft en volharding getoond hebben ten behoeve van molens. Daarom worden eens per jaar tijdens de jaarvergadering van

Een deel van de geslaagde vrijwilligers met hun diploma's op het podium in de Grote Zaal van het Koninklijk Instituut voor de Tropen (alle foto's J.L.J. Tersteeg, tenzij anders vermeld).

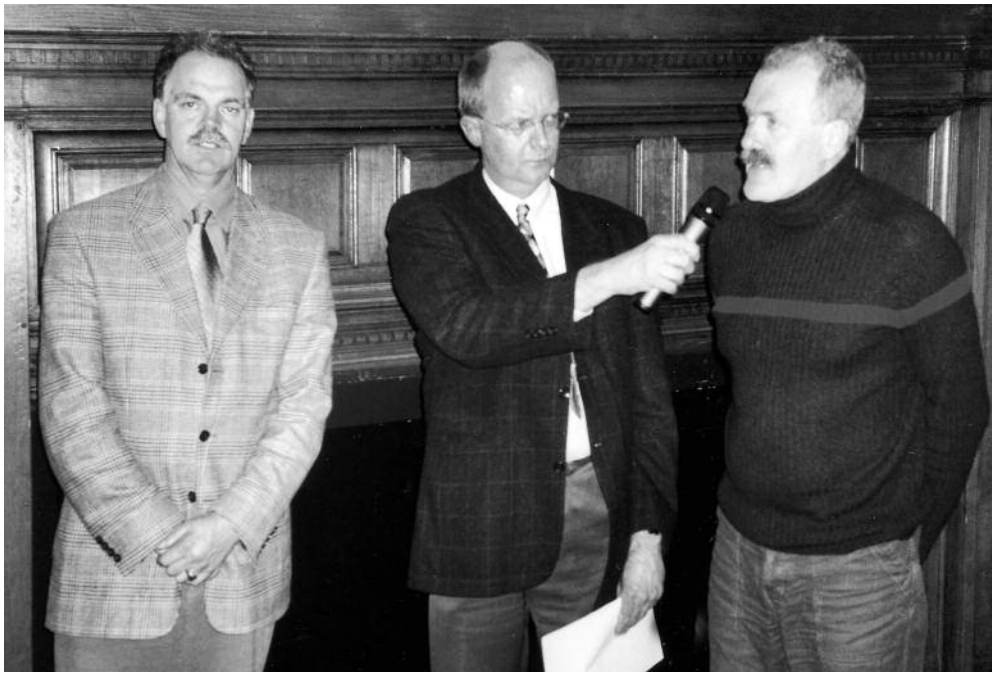

De heren Veerman en Schouten geven toelichting op de redding van De Jonge Sophia; met de microfoon: de heer Van Gerven.

"De Hollandsche Molen" enige jaarprijzen door deze stichting uitgereikt, dt jaar gingen die naar mevrouw P.D. Scholten-Ballast uit Doetinchem; de Stichting Levende Molens in Roosendaal en de heer Th. Visser uit Akersloot.

Mevrouw Scholten ontving de jaarprijs als blijk van waardering voor haar jarenlange inzet en enthousiasme bij het opbouwen van molendocumentatie op elk gebied, en haar belangeloze hulp aan iedereen met vragen om specifieke informatie of nader onderzoek. Zij heeft in de loop der jaren een grote documentatie op molengebied opgebouwd en volgt restauraties door het gehele land op de voet om deze vast in woord en beeld vast te leggen. Ze maakte een speciale studie van de restanten van rosmolens in Nederland, die gepubliceerd is als onderdeel van Het Nederlandse Molenbestand. Voorts heeft zij diverse mensen geholpen bij het voorbereiden van publicaties, onder andere door het doen van archiefonderzoek. Voor het Gilde van Vrijwillige Molenaars heeft zij vele jaren de 'filmotheek' bijgehouden. Haar laatste grote project is een publicatie over gevelstenen met molens, uitgegeven door de TIMS-NL/VL.

De Stichting Levende Molens in Roosendaal verzamelt en verspreidt van allerlei (beeld)materiaal van molens waardoor de kennis en belangstelling hiervoor in brede kring wordt vergroot. De Stichting heeft in Roosendaal een enorme collectie documentatie op molengebied opgebouwd, verzorgt verschillende publicaties, en geeft met grote regelmaat ansichtkaarten uit van molens. In de 'catacomben' van het klooster Mariadal te Roosendaal is het bezoekerscentrum van Stichting Levende Molens gevestigd: het Centrum voor Molinologie, waar ook verschillende molenmodellen zijn te bewonderen. Tevens beschikt men daar over een fotografisch laboratorium waar oude molenfoto's kunnen worden gerestaureerd. Voorts verzorgt men een nieuwsbrief.

De heer Th. Visser uit Akersloot heeft zich buitengewoon ingezet bij het tot tweemaal toe herbouwen van molen De Oude Knegt in Akersloot. Hij was in 1976 de initiatiefnemer om korenmolen De Oude Knegt in Akersloot te herbouwen. Onder zijn leiding en met de inzet van een grote ploeg vrijwilligers werd deze molen herbouwd. Tijdens oudejaarsnacht 2000/2001 werd hun levenswerk door brand verwoest ten gevolge van een vuurpijl die in het riet terecht kwam. Dankzij opnieuw de bezielende leiding van Theo Visser werd alles in het werk gesteld om deze molen weer te herbouwen, en ook nu lukte dat. Nu wordt de molen ook inwendig weer maalvaardig gemaakt. Mede door initiatieven van Visser wordt ook de omgeving van de molen aangepakt.

De korenmolen van Akersloot na de brand van de jaarwisseling 2000/2001. De molen is herbouwd en mede dankzij de inzet van de heer Visser is de nieuwe molen historisch beter te verdedigen dan zijn voorganger! (foto jsb).

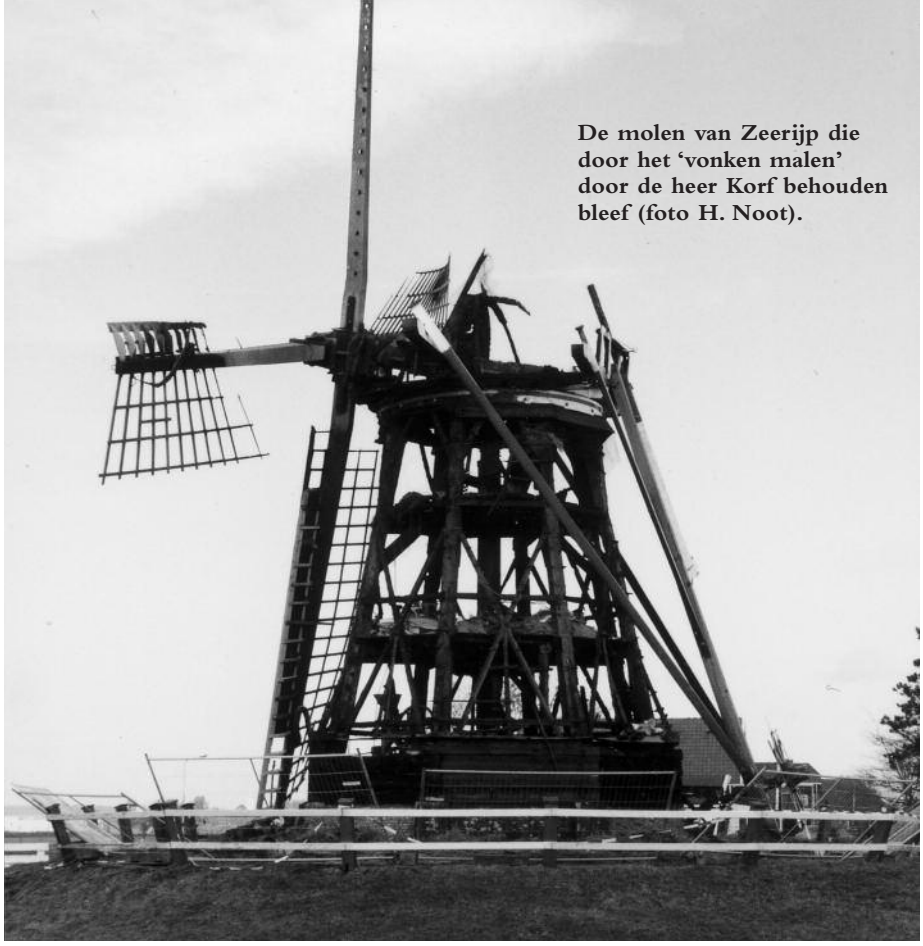

De molen van Zeerijp die door het 'vonken malen' door de heer Korf behouden bleef (foto H. Noot).

Jaarrede

De heer ir. J.J. de Zeeuw, sinds twee jaar voorzitter van De Hollandsche Molen, stond in zijn jaarrede stil bij het wel en wee van de vereniging. Uiteraard werd er teruggezien op de viering van het 80-jarig bestaan van de vereniging. De opbrengst van de jubileumactie bedroeg een kleine 60.000 euro die over de vier projecten verdeeld zal worden. De problemen rond het molenbehoud hebben breed de aandacht getrokken. Volgens onderzoek van Monumentenzorg wachten er 450 molens op herstel, waaronder 127 dringende gevallen. De heer De Zeeuw lichtte het ontstaan van de situatie toe en bepleitte 'een deltaplan voor molens'. In het kader hiervan gaf de heer De Zeeuw het startsein voor een ledenwerfcampagne. Dit moet allemaal zijn bekroning krijgen in het jaar 2007, het 'jaar van de molen'.

Verder memoreerde de voorzitter het overlijden van de heer Van de Waal gememoreerd, van 1981 tot 1993 voorzitter van de vereniging. Ook werd er officieel afscheid genomen van vertrekkend bestuurslid mevrouw Faber-de Heer. Zij heeft ontzettend veel werk verzet voor de p.r. van de vereniging en trad sinds 1995 op als voorzitter van de redactie van *Molens.* Uit erkentelijkheid voor haar verdiensten overhandigde de heer De Zeeuw haar de erepenning van de vereniging, een speciale onderscheiding voor mensen die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor het functioneren van de vereniging zelf. Deze eer viel dit jaar ook de heer J.L.J. Tersteeg uit Ridderkerk te beurt, jarenlang de 'hoffotograaf' van de vereniging, die ook afscheid neemt van de redactie van *Molens.* Honderden ja duizenden foto's heeft hij gemaakt van molens en evenementen waar de vereniging bij betrokken was. Vele ervan heeft hij ook belangeloos beschikbaar gesteld voor dit blad en eerder voor *De Molenaar.* Dat willen we graag vermelden. Daarnaast is hij de organisator van de ruilbeurzen in Utrecht en is hij ook de man achter de publicatie van de jaarlijkse molenkalender die wordt uitgegeven door de vereniging. Tenslotte werd de speciale CD-rom gepresenteerd over de jubileumcampagne: de molen in stad en landschap.

Getuigschriften

Het uitreiken van de diploma's aan de in het afgelopen jaar geslaagde vrijwillige molenaars is altijd weer een hoogtepunt van de vergadering, niet alleen voor de betrokkenen, maar eigenlijk voor iedereen die het wel en wee van de molens ter harte gaat: zonder molenaars geen draaiende molens! In 2003 werd 56 kandidaten het examen afgenomen voor windmolens en 2 kandidaten voor watermolens. Van deze 58 personen konden er 35 in Amsterdam hun diploma in ontvangst nemen. Dat is aanzienlijk minder dan vorig jaar toen er 66 vrijwillige molenaars het examen behaalden.

Restauratieoverzicht

Ondanks alle klagen zijn er in 2003 ook veel, zelfs bijzondere, molenrestauraties tot stand gekomen, zelfs van molens die al jaren 'afgeschreven' waren zoals de Zwakkenburger Molen bij Grijpskerk, de molen van de Etersheimer Braakpolder of De Jonge Sophia uit Ottoland. In plaats van de tientallen jaren traditionele diavertoning van de heer De Koning over molenrestauraties werd nu gebruik gemaakt van de moderne digitale techniek, waarbij nu direct betrokkenen iets vertelden over het realiseren van zulke wonderen. Het mag dan allemaal wel moeizaam gaan en enorm veel vergen van de mensen, maar niettemin gaat het 'Nederland-Molenland' dankzij het samenspel van burger en overheden nog steeds op. In dat gebeuren speelt De Hollandsche Molen een speciale rol als verbindende schakel tussen de dverse partijen, nu al weer 81 jaar!

De heer Endedijk feliciteert de heer Otter met het Certificaat van verdienste.

MOLENSTEEN-MAKERIJ

HANS TITULAER

voorheen
HEINRICH VAN HEES

Voor de beste kunstmaalstenen als ook blauwe basaltlava maalstenen.

Tevens zeer snel en vakkundig scherpen van uw molenstenen én maaltechnische adviezen.

Werkplaats: Rijksweg 146
6586 AB Plasmolen, Nederland
Telefoon: 024 - 696 36 54
Fax: 024 - 696 36 57

Privé: Hatertseveldweg 103
6531 ZD Nijmegen (NL)
Telefoon: 024 -378 69 28

GSM 06 53 66 76 86

Bij de omslag voorzijde: Zo heeft De Jonge Sophia bij Groot-Ammers op 19 februari voor het eerst gemalen bij een stevige noord-oostenwind. De redding van deze molen is tot op heden toch wel de indrukwekkendste van deze eeuw. Dat is niet zozeer technisch als wel organisatorisch het geval. Daarom verdient deze molen voor de tweede keer dit jaar best een plaatsje op de voorpagina (foto J.L.J. Tersteeg).

Bij de omslag achterzijde: Op 24 augustus 2003 werd in Eindhoven-Tongelre de Collse Oliemolen weer in werking gesteld (zie Molenwereld 2003-10). Op deze molen werd tot in de Eerste Wereldoorlog olie geslagen en vervolgens verdween het binnenwerk. Dankzij de gemeente Eindhoven werd het oliewerk weer aangebracht door molenmaker Beijk naar plannen van de heer P.W.E.A. van Bussel. Sinds vorig jaar wordt er weer olie geslagen op de Collse molen die daarmee de enige Noord-Brabantse wateroliemolen is en zo een herinnering aan zijn vele verdwenen soortgenoten in de provincie en een bezoek meer dan waard. De molen is prachtig gelegen: oud-burgemeester Welschen noemde het het mooiste plekje van Eindhoven. (foto J.L.J. Tersteeg).

Doe mee! Win een abonnee!!

Als u een abonnee werft voor de Molenwereld dan doen wij ook wat voor u! Iedere nieuwe abonnee, dat wil zeggen iemand die voor het eerst abonnee op de Molenwereld wordt, levert de aanbrenger een bonus op.
U kunt dan kiezen uit:

* de poster ***Molens bij Dordrecht*** van een zeer bijzondere foto uit augustus 1866, formaat 63 bij 29 cm, afgedrukt op zwaar papier en ongevouwen toegezonden in een koker,
* een **ringband met magiclips** voor het bewaren van tijdschriften, zoals weergegeven in *Molenwereld* 2002-12,
* Een premie van **€ 5,-** te verrekenen met het abonnementsgeld over 2004.

De poster of de ringband wordt u zo snel mogelijk toegezonden nadat de betaling van de nieuwe abonnee is ontvangen. Vanzelfsprekend geldt deze aanbieding voor iedere abonnee die u aanbrengt.

BON

Ik geef als nieuwe abonnee op voor de *Molenwereld*:

Naam:.....voorl.:.....(m/v)

Adres:.....

Postcode:..... Plaats:.....

Als bonus ontvang ik:

❏ de poster *Molens bij Dordrecht, augustus 1866.*
❏ een ringband met magiclips voor het bewaren van tijdschriften.
❏ Een premie van € 5,- te verrekenen met het abonnementsgeld over 2004.
(Aankruisen hetgeen wordt gewenst)

Afzender

Naam:.....voorl.:.....

Adres:.....

Postcode:..... Plaats:.....

Deze Bon - of een kopie ervan - kan, desgewenst portvrij, ingestuurd worden aan:

Stichting MOLENWERELD
Antwoordnummer 12104
NL-2740 WD MOERKAPELLE